अभियान साप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

Devendrachudal@gmail.com

वर्ष : ४२ / अंक : २२ / २०८१ पुस २६ गते शुक्रबार / नेपाल सम्वत ११४५ / Jan. 10, 2025 / मूल्य रू. १०/-

हामीलाई www.abhiyanweekly.com.np मा पनि पढ्न सकिन्छ ।

हार्दिक श्रद्धाञ्जली

राष्ट्र निर्माता श्री ५ वडामहाराजधिराज **पृथ्वीनारायण शाहको ३०३ औँ जन्मजयन्ती तथा राष्ट्रिय एकता** दिवसको उपलक्ष्यमा स्व. पृथ्वीनारायण शाहप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछौं ।

देवेन्द्र चुडाल

सम्पादक/प्रकाशक तथा

अभियान साप्ताहिक, परिवार

दाहालको दाउपेच ओलीले खोलिदिए

काठमाडौ । प्रधानमन्त्री एवं नेकपा एमालेका अध्यक्ष केपी ओलीले माओवादीका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालको अवसरवाद, अस्थिर सौंच, आडम्बर र दाउपेचकै कारण ठुला दुई दल नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेबीचमा बाध्यात्मक समिकरण बन्न पुगेको बताएका छन् । उनले राजनीतिक स्थायित्व, विकास, सुशासन र जनतामा आशा एवं भरोसा जगाउन आफूहरूले गरेको इमान्दारिता प्रयास दाहालकै कारण सफल हुन नसकेको बताएका छन् ।

नेकपा एमालेको काठमाडौमा पुस २१ गतेदेखि बसेको आठौँ केन्द्रीय समितिको बैठकमा ४७ पेज लामो प्रतिवेदन पेश गर्दै अध्यक्ष ओलीले २०७९ को निर्वाचनमा कुनै पनि दलले बहुमत ल्याउन नसकेपछि राजनीतिक स्थायित्वका लागि कांग्रेससँग समिकरण गर्ने प्रयास गरेको तर सफल हुन नसकेपछि माओवादीसँग मिल्ने

>>> बाँकी ८ पेजमा

जुन जोगी आए पनि कानै चिरेको

काठमाडौ । राजनीति सरल बाटोमा हिड्दैन भन्ने गरिन्छ । राजनीतिले देशलाई विकास गर्ने र जनताको जीवनस्तर माथि उठाउने प्रमुख माध्यम हो । राजनीति जति विग्रदै जान्छ मुलुक त्यति नै अस्तव्यस्त बन्दै जान्छ । राजनीतिज्ञहरूमा इमान्दारिता भएको खण्डमा राजनीति सरल बाटोमा हिड्न सक्छ । राजनीतिज्ञहरू नै जनताबाट टाढिँदै गएको खण्डमा देशमा अनेक प्रकारका विकृत्तिहरू बढ्दै जाने र जनताको जीवनस्तर समेत खस्किँदै जाने भएकाले राजनीतिज्ञहरूले नै राजनीतिक वातावरण कस्तो बनाउने र जनताको सेवा सुविधालाई कसरी सहज रूपमा प्रवाह गरेर अघि बढ्ने भन्ने जिम्मेवारी राजनीतिक दलका नेतामा भर पर्दछ ।

पछिल्लो समयमा हामीकहाँ राजनीतिज्ञहरू इमान्दार

>>> बाँकी ८ पेजमा

मन्त्रिपरिषद्का निर्णय नीतिगत मात्र हुनुपर्दछ

व्यक्ति र संस्थालाई हेरेर गर्ने निर्णयहरू भ्रष्टाचारका जड हुन्

काठमाडौ । विगत लामो समयदेखि नेपालमा भ्रष्टाचार मौलाइरहेको छ भन्नेमा दुईमत छैन । यो अहिलेको मात्र रोग होइन विशेष गरेर २०४६ सालको राजनीतिक परिवर्तन पछि नेपालमा भ्रष्टाचारले संस्थागत रूप नै लिएको छ । सानातिना भ्रष्टाचारका बारेमा त आमचासो नै हराईसकेको छ । किन कि शक्तिशाली व्यक्तिहरू नै भ्रष्टाचारमा संलग्न हुने र तुलनात्मक रूपमा ठुलो रकममा हुने भ्रष्टाचारले साना भ्रष्टाचारलाई ओझेलमा पारेको सत्य हो । यस्ता भ्रष्टाचारका काण्डले गर्दा राज्यलाई आर्थिक रूपमा क्षति पुग्दै आएको छ ।

राष्ट्रले भ्रष्टाचारकै कारण अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा आफ्नो छवि समेत गुमाउन सक्ने सम्भावना बढेर गएको छ । तर, यस्ता भ्रष्टाचारको जरो नै पत्ता लगाएर न्यूनीकरण गर्नेतर्फ सशक्त पहल भने हुन सकेको देखिएको छैन । मन्त्रिपरिषद् बाट गर्ने निर्णयहरू नै भ्रष्टाचारको जड हो भन्ने आम मानिसको बुझाई रहेको छ । मन्त्रिपरिषद्ले गर्ने निर्णयहरू नै भ्रष्टाचारको जड रहेको ललिता निवास जग्गा काण्ड र हदबन्दी भन्दा बढीको काग्रेको जग्गा रामदवेको पतञ्जलीलाई विक्रि गर्ने निर्णयले नै प्रष्ट पारिसकेको छ । त्यसैले गर्दा अब नीतिगत निर्णयलाई थप

प्रष्ट पार्नुपर्ने र मन्त्रिपरिषद्को निर्णयलाई छानविनको दायरामा ल्याउनुपर्ने माग चर्को रूपमा उठ्न थालेको छ । कार्यपालिकाको निर्णयाधिकार र अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोगको कार्यक्षेत्रलाई कसरी बुझ्ने भन्नेमा नै मतभिन्नता रहेकाले थप यस विषयमा राजनीतिक दल र संघीय संसदले तत्काल निर्णयमा पुग्नु आवश्यक रहेको छ ।

प्रतिनिधिसभा राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिमा विचाराधिन रहेको अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोगसम्बन्धी विधेयकमाथि सहमति खोज्न गठन गरिएको उपसमितिले नीतिगत निर्णयलाई परिभाषित गरेपछि यो बहसले चर्चा पाएको हो । अख्तियार दुरूपयोग सम्बन्धी विद्यमान ऐनमा संघीय मन्त्रिपरिषद्का निर्णयहरू अख्तियारको अनुसन्धान भित्र पर्दैनन् । यो निर्णयमा संलग्न भएका कारण मन्त्रिपरिषद् वा सदस्यहरूले कारबाही भोग्नुपर्दैन त्यही कारणले गर्दा उपसमितिले भने नीतिगत निर्णयलाई परिभाषित गरेको छ ।

कानुन बमोजिम नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्ले गर्ने निर्णय गर्नुपर्ने अवस्थामा बाहेक सार्वजनिक खरिद

>>> बाँकी ८ पेजमा

सहकारी पीडितको विपक्षमा अध्यक्ष दाहाल नै !

काठमाडौ । पछिल्लो समयाम राजनीतिक अवस्था धमिलिँदै गएको छ । राजनीति सफा नभएको अवस्थामा सबै क्षेत्रमा त्यसको प्रभाव पर्न सक्ने सम्भावना रहेको हुन्छ । अहिले संघीय संसदको प्रमुख विपक्षी दलका नेता एवं पूर्व प्रधानमन्त्री समेत रहिसकेका माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष समेत रहेका पुष्पकमल दाहाल राजनीतिलाई धमिल्याउन लागि परेका छन् । सत्ताबाट बाहिरिनु परेको पिडामा उनी छटपटाउन थालेका छन् ।

आफू प्रधानमन्त्री हुँदा सहकारी ठगी प्रकरणमा रवि लामिछानेका संलग्नता कहीँ कतै नदेखिएको र उनी विरूद्ध कहीँ कतै उजुरी समेत नपरेको उनले संसदीय समितिको बैठकमै बताएका थिए । सत्ताको चरम दुरूपयोग गर्दै नेपाल प्रहरीका महानिरीक्षक बसन्त बहादुर कुँवरलाई समेत संसदीय समितिमा उपस्थित गराएर लामिछानेका विरूद्ध कुनै पनि प्रहरी कार्यालयमा उजुरी नपरेको बताउन लगाएका थिए । लामिछाने विरूद्ध परेका उजुरीहरू त्यसबेला सरकारको दवावमा प्रहरीले नै लुकाएको थियो ।

अहिले कास्की जिल्ला अदालतमा सहकारी ठगी विरूद्ध रविले ठगी गरेको मुद्दाको बहस पैरवी भईरहेको छ । रविको पक्षमा बहस

>>> बाँकी ८ पेजमा

तत्कालिन प्रधानमन्त्री दाहालद्वारा रवि लामिछानेलाई उन्मुक्ति दिएको स्वीकार

काठमाडौ । पोखराको सूर्यदर्शन, काठमाडौको स्वर्णलक्ष्मी लगायत रूपन्देही, चितवन र विरगञ्जका सहकारीको रकम अपचलन गरेको आरोपमा कास्की प्रहरीको हिरासतमा रहेका रवि लामिछानेका वकिलहरूले कास्की जिल्ला अदालतमा बहस पैरवी गर्दै तत्कालिन प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले र प्रहरी महानिरीक्षक बसन्त बहादुर कुँवर लगायतले संसदीय समितिको बैठकमा बोल्दै लामिछानेले ठगी गरेको प्रमाण नभेटिएको अभिव्यक्ति दिएपछि रविलाई बचाउन तत्कालिन प्रधानमन्त्री दाहाल र प्रहरी महानिरीक्षक कुँवर नै लागि परेको प्रष्ट भएको छ ।

लामिछाने उपप्रधानसहित गृहमन्त्री रहेका बेला प्रधानमन्त्री दाहाल र तत्कालिन गृहमन्त्री लामिछानेले सत्ताको दुरूपयोग गर्दै संसदीय समितिलाई समेत ढाँटेका थिए, अहिले आएर दाहालले लामिछानेमाथि सरकारले प्रतिशोध लिएको आरोप लगाउँदै आएका छन् ।

रवि लामिछानेका वकिलहरूले अदालतमा विचाराधिन मुद्दामा संसदीय छानविन विशेष समिति बनाएर प्रतिवेदन ल्याउनु नै गलत रहेको बताएका थिए । उनीहरूको तर्क थियो रवि लामिछाने राजनीतिमा रहँदा पुराना पार्टी सिध्याईदिन्छन् भनेर रविलाई रोक्ने षड्

>>> बाँकी ८ पेजमा

आफ्नै अस्थिर चरित्रले गर्दा दाहाल संकटमा

काठमाडौ । सहकारी ठगी सम्बन्धमा रास्वाका सभापति रवि लामिछाने यतिबेला कास्की प्रहरीको हिरासतमा रहेका छन् । कास्कीको सूर्यदर्शन सहकारीको रकम गोर्खा मिडियामा ल्याएर अपचलन गरेको आरोप उनीमाथि लागेको छ । अहिले कास्की जिल्ला अदालतमा सो विषयमा बहस पैरवी जारी रहेकै बेला काठमाडौको स्वर्णलक्ष्मी सहकारीको रकम समेत अपचलन गरेको भन्दै रविसहितका स्वर्णलक्ष्मीका तत्कालिन सञ्चालक समितिका पदाधिकारी विरूद्ध काठमाडौ जिल्ला अदालतमा समेत मुद्दा दायर भएको छ ।

सहकारी ठगी प्रकरणमा रविका विरूद्ध कास्की, काठमाडौ, चितवन, रूपन्देही र

वीरगञ्जमा समेत उजुरी परेकाले ती सबै ठाउँमा उनी विरूद्ध अनुसन्धान भईरहेकोमा अनुसन्धान समाप्त गरेर काठमाडौमा र कास्कीमा मुद्दा नै दायर भै सकेको अवस्थामा माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले भने रविमाथि वर्तमान केपी ओली सरकारले प्रतिशोध साँधेको आरोप लगाईरहेका छन् ।

स्मरण रहोस् दाहाल प्रधानमन्त्री रहेका बेला रवि लामिछाने उपप्रधान सहित गृहमन्त्री रहेका थिए । त्यसबेला प्रधानमन्त्री दाहाल र रवि लामिछाने सरकारी संयन्त्रको व्यापक दुरूपयोग गर्दै रविका विरूद्ध कहिँकतै उजुरी नपरेको भन्दै तत्कालिन महान्यायाधिवक्ता दिलमणि पोखरेललाई महान्यायाधिवक्ता कार्यालयबाट

>>> बाँकी ८ पेजमा

संसदबाट निर्मित सरकार कसरी असम्वैधानिक ?

काठमाडौ । लोकतन्त्र भनेको कानुनी शासन हो । लोकतन्त्रको आधारशिला भनेकै कानुनी शासन हो भने विश्वव्यापी मान्यता रहेको भएपनि हामीकहाँ भने कानूनी शासनको विधिलाई खिल्ली उडाउन थालिएको छ । त्यसको पछिल्लो उदाहरण हो पूर्व प्रधानमन्त्री एवं माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले कांग्रेस-एमालेको संयुक्त गठबन्धनको केपी ओली नेतृत्वको सरकारलाई असम्वैधानिक सरकार भन्नु । दाहाल आफैं तीन पटक प्रधानमन्त्री भै सकेका व्यक्ति हुन् । संसदले नै प्रधानमन्त्री बनाउने र प्रधानमन्त्री फाल्ने काम गर्ने भएकाले संसदको बहुमतबाट प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त भएका प्रधानमन्त्री ओली नेतृत्वको सरकार कसरी असम्वैधानिक भयो ? आफूलाई पनि त्यही संसदले प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त गरेको हो भने हेक्का दाहाललाई नभएर कतै उनले

>>> बाँकी ८ पेजमा

कश्मीरको संघर्ष: हिमालय, जम्मू र कश्मीरको मुटुमा अवस्थित छ

आशिष पण्डित

हिमालयको मुटुमा अवस्थित जम्मु र कश्मीरले ८४,४७१ वर्ग माइल ओगटेको छ र भारत, पाकिस्तान, चीन र अफगानिस्तानसँग सीमा जोडिएको छ । कश्मीर उपत्यका, यस क्षेत्रको एक भाग, ८५ माइल लामो र २५ माइल चौडा छ । 'पृथ्वीमा प्रमोदवन' भनेर चिनिने यसको अचम्मको र शान्त सौन्दर्यले शताब्दीयौंदेखि सबै पृष्ठभूमिका मानिसहरूलाई छक्क पारेको छ ।

तर, कश्मीरका जनताले लामो इतिहासको पीडा भोग्दै आएका छन् । तिनीहरूले गरिबी र उत्पीडनको माध्यमबाट जीवन बिताएका छन्, जसलाई विद्वान भिन्सेन्ट स्मिथले उल्लेख गरे, जसले भने, 'सरकारको कुरा गर्दा कश्मीर जत्तिकै अशुभ संसारमा थोरै ठाउँहरू छन् ।'

कश्मीर द्वन्द्व, पाकिस्तान र भारत बीचको लामो समयदेखिको विवादले १९४७ देखि यस क्षेत्रको तनावलाई आकार दिएको छ र संयुक्त राष्ट्र संघको एजेन्डामा मुख्य मुद्दा बनेको छ । पाकिस्तानका लागि यो केवल क्षेत्रीय मामिला होइन तर लाखौं कश्मीरीहरूलाई असर गर्ने मानवीय संकट हो । कश्मीरका जनताको लागि शान्ति र मर्यादा सुनिश्चित गर्नका लागि यो समस्याको समाधान आवश्यक छ ।

कतिपयले जटिल विषयको रूपमा हेर्दा पनि यो मुद्दा संयुक्त राष्ट्र सङ्घका प्रस्तावहरू र अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौताहरूद्वारा पुष्टि भएको कश्मीरी जनताको आत्मनिर्णयको अधिकारसँग सम्बन्धित छ ।

जनवरी ५, १९४९ मा भारत र पाकिस्तानका लागि संयुक्त राष्ट्र संघ (ग्ल्ऋक्ष्ए) ले स्वतन्त्र र निष्पक्ष जनमत संग्रह मार्फत आफ्नो भविष्यको निर्णय गर्ने कश्मीरी जनताको अधिकारलाई जोड दिने प्रस्ताव पारित गऱ्यो । गैर-बाध्यकारी भएता पनि, यो प्रस्ताव कश्मीरको स्थितिमा छलफलको केन्बिन्दु रहेको छ, जसले जम्मू र कश्मीरका जनतालाई आफ्नो भाग्य निर्धारण गर्ने अवसर पाउनु पर्छ भन्ने सिद्धान्तलाई पुनः पुष्टि गर्दछ ।

संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदले कश्मीरका जनताको आफ्नै भविष्य निर्धारण गर्ने अधिकारलाई पुष्टि गर्दै धेरै प्रस्तावहरू पारित गरेको छ । यी प्रस्तावहरूमा स्पष्ट रूपमा भनिएको छ कि जम्मु र कश्मीरको भाग्य त्यहाँका जनताको इच्छामा आधारित हुनुपर्छ, जुन संयुक्त राष्ट्र संघको पर्यवेक्षणमा सम्पन्न स्वतन्त्र र निष्पक्ष जनमत संग्रहद्वारा व्यक्त गरिएको छ ।

भारतले सुरूमा जम्मु कश्मीरमा जनमत संग्रह गर्न सहमत भएको थियो र यसका लागि ४० भन्दा बढी प्रतिबद्धताहरू गरेको थियो । यद्यपि, यी प्रतिज्ञाहरू निष्पक्ष थिए र समय किन्नको उद्देश्य देखिन्थ्यो । भारतले अन्तर्राष्ट्रिय दबाबमा कश्मीरमा वार्तालाई ढिलाइ गर्ने रणनीतिको रूपमा मात्र प्रयोग गर्यो । कश्मीरलाई लिएर भारत र पाकिस्तानबीच तीनवटा युद्ध भए पनि भारतले कश्मीर समस्या समाधान गर्ने वाचा पूरा गर्न सकेको छैन ।

कश्मीरमा संयुक्त राष्ट्र सङ्घको प्रस्तावहरू कार्यान्वयन गर्न लामो ढिलाइ, यस क्षेत्रमा दोहोरिएको छलपूर्ण चुनाव र १८८० को दशकमा लोकतन्त्रको विश्वव्यापी लहरले भारत-नियन्त्रित कश्मीर (आईओके) मा जनताले आफ्नो आत्मनिर्णयको अधिकारको माग गर्दै व्यापक विरोध प्रदर्शन गर्यो । जब भारतले यी प्रदर्शनहरूलाई दबाउन बल प्रयोग गरे, कश्मीरीहरू हतियार उठाउन उत्प्रेरित भए ।

कश्मीरीहरूको स्वतन्त्रताको मागलाई कुचल्नको लागि, भारतले ७ लाखभन्दा बढी सैनिकहरूलाई कडा, कश्मीर-विशिष्ट कानूनहरू अन्तर्गत व्यापक शक्तिहरू सहित तैनात गर्यो । एम्नेस्टी इन्टरनेशनल र ह्युमन राइट्स वाच जस्ता समूहहरूद्वारा अभिलेखित व्यापक मानवअधिकार उल्लङ्घनका साथ यो सैन्य उपस्थितिले ठूलो पीडा निम्त्याएको छ ।

यसका बाबजुद पनि २७ अक्टोबर १९४७ मा भारतले जम्मु कश्मीरलाई बल प्रयोग गरेर आफ्नो नियन्त्रणमा लिएपछि यस क्षेत्रमा आफ्नो कब्जालाई कडा बनाउन विभिन्न कदम चालेको छ । ५ अगस्त, २०१९ मा, भारतले यस क्षेत्रको विशेष दर्जा खारेज गरेर, यसलाई दुई केन्द्र शासित प्रदेशहरूमा विभाजन गर्दा कश्मीरी जनताको आकांक्षामा ठूलो प्रहार भयो । यो कदमले यसको अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त विवादित स्थितिलाई बेवास्ता गऱ्यो र कश्मीरीहरूको आत्मनिर्णयको अधिकारलाई थप खलल पार्यो ।

त्यसबेलादेखि, भारतले यस क्षेत्रको जनसांख्यिक संरचना र राजनीतिक बनावटलाई परिवर्तन गर्ने उद्देश्यले नीतिहरू लागू गरेको छ । यी कार्यहरूलाई कश्मीरी जनतालाई सीमान्तकृत गर्ने र उनीहरूलाई आफ्नै मातृभूमिमा अल्पसंख्यक बनाउने प्रयासको रूपमा हेरिन्छ, उनीहरूलाई उनीहरूको पहिचान, अधिकार र एजेन्सी खोसेर । कश्मीरका जनताका लागि यो राजनीतिक द्वन्द्व मात्र होइन - यो गरिमा, स्वतन्त्रता र आफ्नो भविष्य आफैं बनाउने अधिकारको लागि गहिरो व्यक्तिगत सङ्घर्ष हो ।

संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदमा स्थायी सीट खोज्ने भारतले कश्मीरमा संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषद्को प्रस्तावलाई सम्झनुपर्छ, जसलाई उसले परिणामविना बारम्बार बेवास्ता गरेको छ । त्यसैगरी, अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले कश्मीर समस्याको समाधान गर्न संयुक्त राष्ट्रको बडापत्र अन्तर्गत आफ्नो कर्तव्यलाई बुझ्नुपर्छ । यदि संयुक्त राष्ट्रले इराक, कोसोभो र पूर्वी टिमोर जस्ता देशहरूमा प्रस्तावहरू लागू गर्न सक्छ भने, कश्मीरमा किन छैन?

विश्व अहिले थप जोडिएको छ, र एक क्षेत्रीय द्वन्द्व विश्वव्यापी रूपमा फैलिन सक्छ, विशेष गरी भारत र पाकिस्तान दुवै आणविक हतियार भएकाले । तसर्थ, अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले कश्मीरी जनताको पीडालाई नजरअन्दाज गर्न सक्दैन, जसले अथाह कठिनाइहरू सहिरहेका छन् । भारतको हातबाट उनीहरूमाथि भइरहेको अन्याय रोक्नको लागि काम गर्नुपर्छ । जसरी डा. मार्टिन लुथर किङले एक पटक भनेका थिए: 'अन्तिम त्रासदी भनेको नराम्रो मानिसहरूले गरेको दमन र क्रूरता होइन, तर असल मानिसहरूले गरेको मौनता हो ।'

५ जनवरीमा कश्मीर दिवसले विश्वलाई कश्मीरी जनताको अधिकारको रक्षा गर्ने र द्वन्द्वको शान्तिपूर्ण समाधान खोज्ने आफ्नो दायित्वको सम्झना गराउँछ । यस दिनले उनीहरूको पीडा र उनीहरूको इच्छालाई सम्मान गर्ने समाधानको तत्काल आवश्यकतालाई हाइलाइट गर्दछ । आईसिसिपिआर र आईसिइएससिआर जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय कानूनहरूले आत्मनिर्णयको अधिकारलाई मान्यता दिँदा, कश्मीरमा लागू गर्नु राजनीति र सार्वभौमसत्तामा फरक दृष्टिकोणले जटिल भएको छ । दिगो समाधानका लागि भारत, पाकिस्तान र काश्मिरी जनताबीच आत्मनिर्णयको सिद्धान्तद्वारा निर्देशित अर्थपूर्ण वार्ता आवश्यक छ । यो दिवस मनाउनु भनेको न्याय, शान्ति र मानवअधिकारको रक्षा गर्ने विश्वव्यापी दायित्वमा केन्द्रित हुने अवसर हो ।

अमृत लोकतन्त्रलाई नेतृत्वले विषालु बनाए

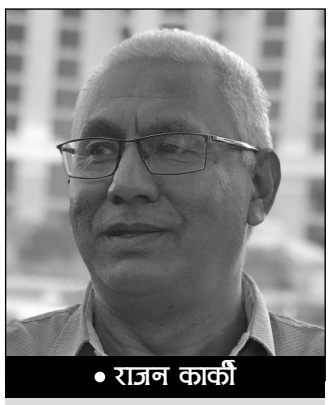

• राजन कार्की
rajan2012karki@yahoo.com

नेपालको लोकतन्त्र भाषणमा लोकतन्त्रे आँधी, कागजमा विकास । यही हो । यस्तो लोकतन्त्रकै कारण नेपाल टाक्सिदै गएको छ । अतिरोगका कारण मृत्युको मुखमा पुगेको छ । नेताहरूले सम्झेका होलान्, हामी निर्वाचित हौं, हामी शक्तिशाली छौं, हामी सम्पन्न भयौं, हामीलाई कसले छुनसक्छ ? यस्तै धारणा राखेका थिए श्रीलंकाका राजापाक्षे परिवारले । यस्तै सोच्थिन, बंगलादेशकी प्रधानमन्त्रीले, यस्तै सोचका कारण विश्वका धेरै मुलुकका शासकहरू ज्यान जोगाएर अर्काको देशमा शरणार्थी बन्न पुगेका छन् ।

धेरै शक्तिशालीहरूको हालत जीवन मरणको दोसाँधमा छ । इज्जत धरासायी बनेको छ । व्यक्तित्व जनविरोधी, देशविरोधी बन्न पुगेको छ ।

मान्छे एकदिन मर्छ । तिनको मरण कति दयनीय होला, सिक्किमलाई हेरे हुन्छ, लेण्डुप आफूले आफैलाई धिक्कार्दै, आफ्ना हातले आफ्नै पुर्पुरो बजार्दै मनुपऱ्यो । बाँचेर मर्ने कि मरेर पनि बाँच्ने ? हाम्रा नेताहरूले सोच्ने समय आयो । समय घर्किएपछि पछुताउनुको कुनै अर्थ हुनेछैन ।

आफ्नो अनुहार ऐनामा हेरून्, जनताबाट घृणित त भइसके, जनताको विश्वासमा त मरिसके, अब पनि नचेते कहिले चेल्ने ?समाजवाद, जनवाद र सर्वहारावादका नाइकेहरू कागजी नेता बनिसकेका छन् ।

जनताप्रति, देशप्रति जिम्मेवार राजनीतिक नेता भनेका त्यागी हुन्छन्, इमानमा बस्छन्, नैतिकवानका उदाहरण बन्छन्, जनता र देशप्रति जिम्मेवार रहन्छन् । लोकतन्त्र नामका लूटतन्त्रे नेताहरू जंगलका हिंस्रकजस्ता छन्, जो हरेक दिन अपराधमा देखिन्छन् । जंगलमा अपराध हुन्छ, समाजमा अपराध फैलाउनेहरू समाज बदल्ने राजनीतिलाई अपराधशाला बनाइरहेका छन् । अपराध मिसिएको राजनीति र विष मिसिएको अमृत उस्तै उस्तै हो । लोकतन्त्र विषालु बनाउने यिनै नेता हुन् ।

संविधान असफल भयो । अब यो व्यवस्था नफाल्ने हो भने देश र जनता झन झन जंगलतन्त्र बेहोर्न बाध्य हुनेछन् । जंगलतन्त्र भनेको अत्याचार हो, बाहुबलीतन्त्र हो । लोकतन्त्र विधि र नीतिले चल्ने व्यवस्था हो । १८ वर्षमा जे देखियो, न विधि देखियो, न नीति । नैतिकहीनताको महामारी छ नेपालमा ।

आफूलाई प्रजातन्त्रको बिडा उठाएको पाटी भन्ने होस् कि समाजवाद, जनवाद भन्ने अथवा जनयुद्ध लड्ने लडाकादेखि कमाण्डर सबै नैतिकहीन छन् । जनतालाई गरीव बनाएर गरीवका वीचमा सम्भ्रान्त जीवन ठढ्याउनेहरूलाई नैतिकवान राजनीतिज्ञ मान्न सकिदैन । समाजवादका नाममा, सशस्त्र विद्रोहको नाममा तर्साउने र लुट्ने राजनीतिमा देखिएका टाइगरहरूको हैसियत राम्रैसँग प्रमाणित भइसकेको छ । टाइगरहरू डरलाग्दा छन् । टाइगरहरू हिंस्रक छन् । टाइगरहरू भ्रष्टाचार नामको, अनैतिकता नामको रक्तपिपासु बनेका छन् । टाइगरहरू राजनीतिका नाममा अपराधतन्त्रको बिकास गरिरहेका छन् ।

अपराधतन्त्र न समृद्धि हो, न शान्ति, न लोकतन्त्र । यो लोकतन्त्रका नाममा जुकातन्त्र हो । जुका गाई भैंसीको कल्चौंडोमै पुगे पनि रगत नै चुस्छ । हाम्रा नेता र जुकामा भिन्नता देखिन छाड्यो ।

०४६ सालदेखि यिनै नेताहरू पटक पटक सत्तामा गए, अहिले पनि सत्ता, संसद, शक्तिमा छन् । यिनले सम्पत्ति यसरी खाए कि खाद्य के अखाद्य के, छुट्याउने फुर्सदै पाएनन् । त्यसैले जनयुद्ध कमाण्डर देखि समाजवादका अगुवा भनिनेलाई जनताले लायक र नायक मानेका छैनन् । यी सबै अपराधशालाका कसाईहरू हुन् । जसको काम नै काट्नु हो ।

नेताहरूले राष्ट्रियता, जनताको विश्वास, आफ्नै घोषणापत्र र

> एकजना पनि लोकनेता त अनुकरणीय छैनन्, घृणाका पात्र छन्। लोकका लागि लोकनेता डरलाग्दा जीवन हुन्। जनताले अपराधी ठहराएका व्यक्तिहरू जनताका शासक बन्नु भनेकै अलोकतान्त्रिकता हो। यस्तो शासन लोकतन्त्रको अपमान हो। किन बुझ्दैनन् डेढ अक्कलीहरू ?

प्रतिवद्धतामात्र होइन, हुनैपर्ने सामाजिक नैतिकतासमेत टुक्रा टुक्रा पारिरहेका छन् । प्रजातन्त्र र जनयुद्धका नायकहरू भैरव अर्यालको जयभुँडीको कथामा जसरी खन्चुवा हुन् । मानौं खानकै लागि यिनीहरूले लोकतन्त्र, समाजवाद भनिरहेका थिए, जनयुद्ध गरेका थिए । लोकतन्त्रमा राष्ट्रियता हाऱ्यो, बहुदल हाऱ्यो, हिन्दुराष्ट्र र राजतन्त्र हाऱ्यो । जनविश्वास हाऱ्यो । नेतृत्वको वचनबद्धता पनि हाऱ्यो । यथार्थमा नेपालीत्व हाऱ्यो ।

लोकतान्त्रिक उज्यालो आएन, सधैं कालरात्रि बन्यो । नेताहरूले लोकतन्त्रका माध्यमले नयाँ नेपाल बनाउँछु भन्थे, भएको नेपाललाई बेहाल बनाए । स्वर्गजस्तो नेपाललाई नर्क बनाए ।

जो छन् टुप्पाबाट पलाएका विनिर्माणका अतिवादी-भाषणवादी छन्, टुप्पाबाट जरा उम्रदैन । मूर्ख कालिदासले गरे जस्तो टुप्पामा बसेर फेद काट्ने कर्मको उपमा बनिसक्यो नेपाल । सूर्य त हरेक दिन उदाउँछ, कसैको मनमा उज्यालो छैन । नेपालीको मन अँध्यारो छ, पीडामा छ, अन्यौलग्रस्त छ । लोकतन्त्रले स्वत्व गुमायो, जनविश्वास गुमायो ।

विदेशीका लागि भाडाका सैनिक, निर्माण गर्ने श्रमिक उत्पादन गर्ने देश बन्यो नेपाल । देश निर्माणका लागि परिपक्व नेतृत्व हो, युवा सहभागिता हो । आफ्नै खुट्टामा उभिने, जसले अर्काको बाक्चाल बोकेर हिड्दैन, मौलिक चालमा उभिन्छ, चल्छ र केही गर्छ । त्यो पुस्ता बिद्रोहभन्दा बढी विदेशीन आतुर छ, समाज परिवर्तन नहुनुको नसो, समस्याको जरो यहाँ छ । यो जरोले झन झन जरा गाड्दैछ । देशको अस्तित्वमाथि खतरा बढ्दैछ । नेपाल भनेर सोच्ने र परसम्म देख्न दूरदर्शी नेतृत्वको ठाउँमा स्वार्थी र व्यक्तिवादी नेता भएकै कारण देश बिघटनको संघारमा पुगिसकेको छ । खतराका घण्टी बज्न थालिकसेका छन् ।

जनता उठ्न र छिटो विद्रोही महायज्ञको आराधना जरूरी भयो । जनतालाई नेतृत्व दिनसक्ने, विद्रोहको सफलतापछिको खाका सार्वजनिक गर्ने र अगाडि बढ्ने को हो ? पिपलपाते र एकदिने आन्दोलन गर्ने स्वार्थीहरूको डफ् फाले कुनै परिवर्तन ल्याउन सक्दैनन् । जनताले भरोसा गर्नसक्ने नेतृत्व अघि सर्नैपर्छ । देश बचाउनका लागि नागरिक विद्रोहको बिकल्प बाँकी छैन ।

पार्टीहरूका, नेताहरूका गलत नीतिका कारण नेपालजस्तो विकासशील मुलुकमा लोकतन्त्र जनताका लागि खाउँ भने दिनभरिको सिकार नखाउँ भने कान्छा बाबुको अनुहार बनेको देखिन्छ । लोकतन्त्र कसैलाई मटन भोजन, कसैलाई बटर पाउरोटी र अधिकांशका लागि खोलेफॉडो पनि भागमा परेन । यसैले लोकतन्त्र नेपालमा बदनाम छ, लुटतन्त्रमात्र छ । यो पद्धति फाल्नै पर्ने स्थितिमा छ ।

लोकतन्त्र भन्ने पद्धति नेतृत्वका लागि राष्ट्रलाई काटेर खाने, युवाहरू नेतालाई चाटेर अथवा विदेश भागेर बस्ने, सिदासादा डराएर थरहरि भएर रहने हो भने अर्को परिवर्तन गाह्रो छ । आज मुर्खता होइन, मौलिकताको खोजी गर्नुछ ।

मौलिकता युवा जागरणमा छ । यो जागरण कहिले आउँछ, भन्न सकिदैन ।

श्री ३ को अहंकारमा पुगेका नेतृत्वले बुझ्नुपर्छ- जंगे अहंकार भनेको जंगलीपन हो । लोकतन्त्र भनेको नेतातन्त्र होइन । नयाँ पुस्ताले अजंगेहरूलाई बुझाउन ढिला गर्नुहुन्न । सपना देख्ने र देखाउने छेपाराहरूको पछि लाग्नु भनेको पछाडि फर्कनु हो । जंगल पस्नु हो । आजका शिक्षित युवाहरू जंगली बन्न सक्दैनन् । आफ्नो संस्कार र संस्कृतिको जगेर्ना गर्दै आधुनिकतामा रम्नु रमाउनु सभ्यताको विकास हो । यस्तो विकास होइन, विनासतिर अग्रसर छ लोकतन्त्रको अग्रगमन । यो अग्रगमनले जनतालाई सकसमा पुऱ्यायो, देशलाई खाल्डोमा हाल्ने भयो ।

एकजना पनि लोकनेता त अनुकरणीय छैनन्, घृणाका पात्र छन् । लोकका लागि लोकनेता डरलाग्दा जीवन हुन् । जनताले अपराधी ठहराएका व्यक्तिहरू जनताका शासक बन्नु भनेकै अलोकतान्त्रिकता हो । यस्तो शासन लोकतन्त्रको अपमान हो । किन बुझ्दैनन् डेढ अक्कलीहरू ?

यो व्यवस्था असफल भएकैले राष्ट्र मानवीय संकटमा छ । विधि र सामाजिक व्यवहार संकटमा छ । असलमा देश विपत्तिमा छ । यो विपत्तिबाट बचाउन नेतृत्व हुस्सु बनेको छ । नेतृत्व स्वार्थ सिद्धिमा आफूलाई सफल नेता ठानिरहेको छ । यो भ्रमबाट मुक्ति जनताले दिने हो । जबसम्म अलोकतन्त्र लोकतन्त्र हुनसक्दैन भनेर जनताले प्रहार गर्दैनन्, तवसम्म देश अँध्यारोबाट उज्यालोतिर जाँदैन ।

पढथ्यौ हामी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरू ध्वस्त पारे समाज ।

मऱ्यौ ज्यूँदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरेर पनि जस्ले सम्झियो देशको माटो ।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौ ।

- अभियानवाणी

अभियान
साप्ताहिक

सम्पादकीय

यसकारण रवि र माधवको पक्षमा छन् दाहाल

नेपालका राजनीतिक दलहरू त्यसमा पनि ठुला भनिएका नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले, माओवादी र रास्वपा एकले अर्कोलाई गालीको वर्षा गर्न लागि परेका छन् । सत्ता गठबन्धनमा रहेको नेकपा एमालेका अध्यक्ष एवं प्रधानमन्त्री केपी ओलीमाथि माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले गालीको वर्षा बर्साउँदै अघि बढेका छन् । तीन पटकसम्म मुलुकको प्रधानमन्त्री रहिसकेको व्यक्तिले प्रधानमन्त्रीमाथि गालीको बर्षा बर्साउनुको एउटै कारण हो सत्ता गुमाउँदाको पिडा । नेकपा एमाले र माओवादी केन्द्रबीचमा समेत गठबन्धन भएर सरकार निर्माण भएको थियो तर, सो सरकारलाई तत्कालिन प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले बचाउन सकेन । त्यो पनि उनैको कारणले ।

सत्ता गठबन्धनमा रहेको एउटा दललाई गाली गरेर अर्को दलको तारिफ गर्नु सत्ता गठबन्धन टुटाउने दाहालको प्रयास निकै पहिला देखि नै सुरु भएको भएपनि अहिले नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेको संयुक्त सरकार अझ मजबुद बन्दै गएको छ । पूर्व प्रधानमन्त्री रहिसकेका व्यक्तिले नै नेपालमा केही हुन सक्दैन, केही हुँदैन भन्ने भाष्य खडा गरेर नेपाली जनतालाई भड्काई रहेका छन् । राजनीतिक परिवर्तनपछि पक्कै पनि सबै क्षेत्रमा केही सुधार भएको छ । तर प्रर्याप्त सुधार हुन सकेको छैन, पुष्पकमल दाहाल नै प्रधानमन्त्री रहेका बेला उनले प्रत्येक दिन दिने भाषणमा नेपालमा सबै क्षेत्रमा उल्लेख्य सुधार भएको अभिव्यक्ति दिने गरेका थिए तर जब उनी सत्ता विमुख भए अनि जनतालाई भड्काएर आफ्ना स्वार्थ पूरा गर्न लागि परेका छन् । पुराना भनिने राजनीतिक दलहरू कांग्रेस, एमाले, माओवादी सहितले जनताका समस्याहरू समाधान गर्न नसकेको विधि, विधान अनुसार राज्य सञ्चालन नगरेको न्याय क्षेत्रमा विकृत्ति बढेको भन्दै गठन भएको रास्वपाका सभापति रवि लामिछाने सहकारी ठगी काण्डमा पक्राउ परेपछि उनलाई बचाउन पुष्पकमल दाहाल ज्यानै छाडेर लागेका छन् । दाहाल अहिले देखि नै २०८४ मा हुने निर्वाचनमा रवि र माधव नेपालको सहयोगमा आफ्नो पार्टीलाई सबैभन्दा ठुलो पार्टी बनाउने रणनीतिक उदेश्यका साथ रविलाई सरकारले अन्याय गरेको बताउँदै आएका छन् । दाहाल नै प्रधानमन्त्री रहेका बेला रविका बारेमा प्रहरीमा उजुरी परेको थियो । त्यसबेला रवि नै गृहमन्त्री रहेकाले प्रधानमन्त्री दाहाल र रवि मिलेर नेपाल प्रहरीको चरम दुरुपयोग गर्दै प्रहरी महानिरीक्षकलाई संसदमा बोलाएर रविका बारेमा कहिँ कतै उजुरी नपरेको जानकारी महानिरीक्षकले दिलाउन लगाएका थिए भने त्यसबेलाका महान्यायाधिवक्ता दिनमणि पोखरेलले समेत रविका विरुद्ध कहिँ कतै उजुरी नपरेका पत्र नै पठाएर संसदलाई रणभुल्लमा राखेका थिए । यी सबै कार्य प्रधानमन्त्री दाहाल कै अग्रसरतामा भएको सत्यता खुलेको हुनाले अहिले दाहाल कतै आफूमाथि पनि केही आरोप लाग्छ कि भन्ने डरले प्रधानमन्त्री ओलीमाथि आरोपको वर्षा लगाउन लागि परेका छन् । अन्यायको विराध गर्दा सत्यलाई कदापि लुकाउन पाइँदैन । तर अहिले सत्यमाथि नै धावा बोलिँदैछ ।

पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले ललिता निवास जग्गा काण्डमा तत्कालिन प्रधानमन्त्री माधव कुमार नेपाल र डा. बाबुराम भट्टराईलाई मुद्दा नचलाउने निर्णय दाहाल सरकारले गरेको थियो सो निर्णय ओली सरकारले उल्टाईदिने डरले गर्दा दाहाल ओलीमाथि आरोपको बर्षा बसाईरहेका आभाष पाउन थालिएको छ । माधव कुमार नेपालकै नेतृत्वको सरकारले हदबन्दी भन्दा बढीको काठ्मेको ९ सय १५ रोपनी जग्गा रामदेवको पतञ्जलीलाई बिक्रि गर्ने निर्णय गरेको थियो । हदबन्दी भन्दा बढीको जग्गा बिक्रि गर्ने निर्णय मन्त्रिपरिषद्को बैठकले समेत गर्न सक्ने कुनै कानुनी व्यवस्था रहेको छैन । पहिला पतञ्जलीलाई बिक्रि गर्ने निर्णय गर्ने अनि त्यसको दुई महिना नपुग्दै पतञ्जलीले खरिद गरेको जग्गा बिक्रि गर्न दिने निर्णय समेत माधव नेपाल नेतृत्वकै सरकारले २०६६ माघ र चैत्रमा गरेको थियो । अहिले त्यो विषय समेत उठेका हुनाले माधव नेपाललाई बचाउन दाहाल लागि परेका छन् । माधव नेपाल तिनै व्यक्ति हुन् ललिता निवासको सरकारी जग्गामा मोही खडा गरी मोहीलाई जग्गा दिने निर्णय गराउने व्यक्ति अनि बाबुराम भट्टराईले नक्कली टिकिन्छा गुठी खडा गरेर मोहीलाई जग्गा दिलाउने निर्णय गरेकोमा त्यसको फाइदा दाहालले त्यही केशलाई लिएर उठाइरहेका छन् । केपी ओली नेतृत्वको सरकारले भने झापाको गिरीबन्ध टी–स्टेटको जग्गा सट्टाभर्ना गर्न सक्ने निर्णय गरेको भएपनि सो विषय अदालतमा पुगेकाले यी सबै विषयमा छानविन गरी दोषीलाई कारबाही गर्नुपर्छ भन्ने हामीले ठहर गरेका छौं ।

के पुँजीवादले भ्रष्टाचार बढाउँछ ?

ठाकुरप्रसाद बास्ताकोटी

तीनै तहका अदालतलाई गति दिन नयाँ कार्ययोजना अघि सारेर प्रधानन्यायाधीश प्रकाशमानसिंह राउतले न्यायिक सुशासनको प्रवर्द्धन र सुशासनविपरीतका गतिविधि नियन्त्रणको प्रतिबद्धता गर्दै आउनुभएको छ । प्रधानन्यायाधीश पदमा नियुक्ति पाउनुअघि संसदीय सुनुवाइकै समयदेखि उहाँले सुशासनमा विशेष संयन्त्र परिचालन गर्नेलगायत कार्ययोजना अघि सार्दै आउनुभएको छ । न्यायालयमा आउन थालेको उहाँका सार्वजनिक मन्तव्यको परीक्षण पनि सो कार्ययोजना कार्यन्वयनबाट मात्रै पुष्टि हुन सक्ने अवस्था रहँदै आएको देखिन्छ ।

गत २० असोजमा नेपालका बत्तीसौं प्रधानन्यायाधीशका रूपमा कार्यभार सम्हाल्नुभएपछि राउतको नेतृत्वमा न्यायालयका केही महिना व्यतीत भइसकेका छन् । यस क्रममा न्यायिक अनुगमन, निगरानी र जाँचबुझलाई नियमित, व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन विशेष संयन्त्र परिचालनसमेतका कार्य अघि बढाएको अनुभव हुन सकेको छैन भने सर्वोच्च अदालत र न्याय परिषद्को सक्रियता अभिवृद्धि हुनुपर्ने अपेक्षामा पनि धैर्यले नै बढी काम गरिरहेको अनुभूत हुन्छ ।

गतिशीलताका आधार : न्यायाधीश, कर्मचारी, कानुन व्यवसायी र न्यायका अन्य सरोकारवालाको सूक्ष्म निगरानीमा बार र अन्य सरोकारवालाको समेत सहयोग आवश्यक हुन्छ । कानुन व्यवसायी परिषद्, बार, सरकारी वकिल, कर्मचारी सबैको सहयोगमा मात्रै न्यायिक सुशासन सम्भव भएकाले यसको कार्यान्वयनका लागि समन्वयकारी भूमिका अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ । बिचौलियाहरूको अवाञ्छित गतिविधि नियन्त्रण गर्न छुट्टै कानुन बनाउन पहल गर्ने कार्ययोजनालाई समेत संसदीय सुनुवाइका क्रममा पेस भएको देखिएकाले यसमा बृहत्तर समन्वयको खाँचो देखिन्छ । अनलाइनमार्फत अनियमितता र गुनासोउपरको उजुरी सुन्न सकिने प्रणाली विकास गर्ने, न्यायपालिकामा न्यायिक सदाचार प्रवर्द्धनका लागि सूचक तोकेर मूल्यांकन प्रणाली विकास गर्ने, सुशासन प्रवर्द्धनसम्बन्धी नीतिगत विषयमा निर्देशन गर्ने योजनाका लागि न्यायपालिकाको पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनामा समेटिएका विषयलाई समेत कार्यान्वयनको चरणमा गतिशीलता दिनु आवश्यक छ । अदालतमा मुद्दा सुनुवाइको प्रत्यक्ष प्रसारण सम्बन्धमा अध्ययन गरी कार्यान्वयन गर्ने, सेवाग्राही र सरोकारवालासँग रियल टाइम सुझाव र पृष्ठपोषण लिई तत्काल सम्बोधन गर्नेसमेतका राउतका योजना कार्यान्वयनका लागि सर्वोच्च अदालतलगायत न्यायिक निकायको सक्षमता अभिवृद्धि गर्न सकिएको छैन ।

न्यायको एउटा प्रमुख पहरेदार संगठन नेपाल बार एसोसिएसनका बहालवाला अध्यक्षविरूद्ध अदालतको अवहेलनामा मुद्दा चलिरहेको र विगतमा महाभियोग दर्ता भएर पनि प्रक्रियाको टुंगो नलागेका तत्कालीन प्रधानन्यायाधीश चोलेन्द्रशमशेर राणाका विवादित छविले पुऱ्याएको असरको छाया निमिट्यान्न पार्न समग्र न्यायिक पर्यावरणको सक्रियतालाई सुशासन र समन्वयमैत्री प्रशासन आवश्यक देखिन्छ । न्यायाधीश नियुक्तिमा जोडिएका दलीय महत्वाकांक्षालाई न्यूनीकरण गर्न न्यायिक नेतृत्वले लिने अडान र न्याय परिषद्को विवेकपूर्ण सक्रियताले काम गर्न सक्ने हुन्छ । सर्वोच्च र उच्च अदालतमा रिक्त न्यायाधीश नियुक्तिको सिफारिसलाई गति दिई यही बिन्दुबाटै त्यसको सुरूवात गर्न सक्ने रणनीतिपूर्ण योजनाबाटै वर्तमान प्रधानन्यायाधीशको करिब डेढवर्षे कार्यकाल फलदायी बन्न सक्ने अवस्था देखिन्छ ।

आफ्नै नेतृत्वमा बनेका योजना कार्यान्वयनको अवसर : विशेषगरी सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसनको अध्यक्षका रूपमा विगतमा न्यायपालिका सुधारका लागि उठाएका एजेन्डालाई प्रधानन्यायाधीशका रूपमा सम्बोधन गर्ने अवसरको उपयोग गर्ने शैलीलाई सरोकारवालाले चासोसाथ हेरिरहेको देखिन्छ । यसै आर्थिक वर्षदेखि सुरू भएको न्यायपालिकाको पाँचौं वञ्चवर्षीय योजनाको निर्माण पनि प्रधानन्यायाधीशमा सिफारिस हुनुअघि राउतकै नेतृत्वमा भएको हो । संस्थागत रूपमा सो योजना निर्माणमा उहाँले विगतदेखि उठाउँदै आएका विषयसमेत समावेश भएकाले नयाँ संविधानले न्यायालयलाई प्रदान गरेको जिम्मेवारी र परिवर्तित परिवेशका चुनौती चिर्दै विहंगम कार्यान्वयनको अवसर प्राप्त भएको छ ।

विगतमा सर्वोच्च अदालतका तत्कालीन न्यायाधीश हरिकृष्ण कार्की नेतृत्वको समितिले २०७८ मा न्यायालय सुधारसम्बन्धी प्रतिवेदन पेस गरेको थियो । सो समिति सदस्यका रूपमा समेत न्यायिक विकृति, विसंगति र अनियमितता अन्त्य गर्न अनेक सुझाव न्यायपालिकालाई दिएको अनुभवलाई राउतले व्यवहारमा रूपान्तरण गर्ने समय आएको छ । यी भूमिकालाई अब देशको न्यायिक रूपान्तरणको सवालमा भाषणबाजीभन्दा प्रभावकारी र समन्वयपूर्ण कार्यसम्पादनमार्फत पूरा गर्नुपर्ने जिम्मेवारी कुशलतापूर्वक पूरा गर्नुपर्ने अवस्था देखिन्छ । नेपालको चालू सोह्रौं योजनाले मुद्दा कार्यान्वयन दरलाई ६५ प्रतिशतबाट ८० पुऱ्याउने लक्ष्य राखेको छ । तर, न्यायपालिकामा मुद्दाको चाप बढ्दै जाँदा समयमै न्यायाधीश नियुक्त हुन नसकिरहेको अवस्था छ । त्यसैले सो लक्ष्य पूरा गर्ने वातावरण तयार गर्न न्यायिक जनशक्ति व्यवस्थापनलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने दायित्व पनि राउतकै काँधमा आएको छ । नेपालको संविधानको धारा १३६ ले सुम्पेको संस्थागत संवैधानिक जिम्मेवारी सम्झेर न्यायिक सुधारको ढोका खोल्ने जिम्मेवारीको परीक्षण यहींबाट प्रारम्भ भइसकेको छ ।

नियुक्तिको गतिमा सुधारको प्रश्न : पञ्चायतकालमा न्यायाधीशहरूको नियुक्ति प्रधानन्यायाधीशको सिफारिसमा राजाबाट गरिने व्यवस्थाबाट न्यायाधीश नियुक्तिमा स्वेच्छाचारिता देखिन सक्ने अवस्था थियो । सो प्रवृत्ति नियन्त्रणसमेतको उद्देश्यले बहुदलीय व्यवस्था प्राप्तिसँगै न्यायपरिषद्को संवैधानिक प्रावधान राखियो । राज्यका अन्य अंगजस्तै यस परिषद्को प्रभावकारितामाथि अहिले थुप्रै प्रश्न उठिरहेको पाइन्छ । त्यसैले २०४७ को संविधानमा राखिएको परिषदीय व्यवस्थामा केही परिमार्जनसहित नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ हुँदै हालको संविधानले समेत सोही परिमार्जित व्यवस्थालाई निरन्तरता दियो । तर, सक्षम न्यायाधीशहरूको नियुक्ति, सरूवा, अनुशासनसम्बन्धी कारबाही, बर्खास्ती र न्याय प्रशासनसम्बन्धी अन्य विषयको सिफारिस गर्ने वा परामर्श दिने मूल संवैधानिक दायित्वलाई सबल बनाउन सार्थक प्रयास हुन नसकेको भनी असन्तुष्टि प्रकट हुँदै छ ।

पहिलोपटक २०४७ सालको संविधानमा समेटिएको सर्वोच्च अदालतमा कानुन व्यवसायी पृष्ठभूमिका व्यक्तिलाई समेत नियुक्त गर्न सकिने प्रावधानलाई वर्तमान संविधानले पनि निरन्तरता दिएको छ । तर, 'कमन ल' प्रणालीको मान्यताबमोजिम भित्र्याइएको सो प्रावधानलाई निश्चित मापदण्डमा आधारित बनाउन सकिएको छैन । परिणामस्वरूप सक्षम न्यायाधीश नियुक्त गर्ने प्रणालीभन्दा भागबन्डा र निश्चित समूह वा दलको प्रभावबाट न्यायिक जनशक्ति विभाजित भइरहेको अनुभव गरिँदै छ । न्यायपालिकालाई निष्पक्ष र स्वतन्त्र गुणमा आधारित बनाई संविधानवादको सिद्धान्तलाई व्यवहारमा ल्याउन यस्ता समस्याको सम्बोधन सम्भव छ भन्ने देखाउन प्रधानन्यायाधीशमा रचनात्मक नेतृत्व विकसित हुने अवस्था सिर्जना गराउनु अपरिहार्य छ । स्वयं बारले समेत आफूले रोजेका व्यक्ति नियुक्त नभए अमुक माग राखेर आन्दोलन गर्ने प्रवृत्ति अन्त्य गर्नसमेत यस्ता गुणले सकारात्मक भूमिका खेल्न सक्नेमा विवाद नहोला ।

न्यायिक गतिविधिको पूर्वाध्ययन र सामाजिक न्यायको अभीष्ट : नेपालको कानुन प्रणालीले लामो समयसम्म न्यायाधीश रिक्त हुने गरी न्यायालय रहिरहने अवस्थाको परिकल्पना गरेको छैन । सर्वोच्च अदालतका न्यायाधीश सेवा निवृत्त हुनु एक महिनाअघि नै त्यस्तो पदमा नियुक्तिका लागि सिफारिस गर्नुपर्ने न्याय परिषद ऐन, २०७३ को व्यवस्था यसैको उदाहरण हो । तर, यस्ता प्रावधानको कार्यान्वयनमा समेत यो वा त्यो बहाना बनाइनुमा न्याय परिषद् गम्भीर हुनु अत्यावश्यक छ । उच्च अदालतको मुख्य न्यायाधीश र न्यायाधीश रिक्त भएको तीन महिनाभित्र रिक्त पदमा नियुक्त गर्नुपर्ने सोही ऐनको व्यवस्थामा पनि उल्लिखित अवस्था समान रूपमा पुनरावृत्त हुनु दुःखद छ ।

न्यायाधीशका सम्भावित उम्मेदवारको विवरण अद्यावधिक गरी अभिलेख राख्ने दायित्व बोकेको न्याय परिषद्ले समयमै आफ्नो कार्यसम्पादन गर्न नसक्नुको मुख्य कारण न्यायिक नेतृत्वसमेतको उदासीनता नै हो भन्ने न्यायपालिका सुधारका लागि गठित प्रतिवेदनले औंल्याउँदै आएको विषय हो । सोही परिषद्बाट सिफारिस भई नियुक्त भएका न्यायाधीशको योग्यता नपुगेको भन्दै उही परिषद्ले न्यायाधीश बर्खास्ती गरेको देखिएसमेतबाट न्यायाधीश नियुक्त गर्नुअघि विचार पुऱ्याउनुपर्ने अवस्थाको बेवास्ता हुँदै आएको प्रस्ट भइसकेको विषय हो । न्यायिक जनआस्था प्रवर्द्धनमा दीर्घकालीन असर पार्ने यस्ता पूर्वावस्थाको समुचित विश्लेषणबाट मात्रै स्वतन्त्र र सक्षम न्यायालयको व्यावहारिक जग सुदृढ गराउन सकिने अवस्था छ । तत्कालीन प्रधानन्यायाधीश चोलेन्द्रशमशेर राणाले न्यायिक प्रक्रियामा थुप्रै विकृति निम्त्याएको र विधिको शासनमा गम्भीर प्रश्न उठ्ने काम गरेकोलगायत २१ आरोप लगाएर विगतमा सत्तारूढ दलका सांसद्बाट प्रतिनिधिसभामा महाभियोग प्रस्ताव दर्ता भयो । राणाविरूद्ध सर्वोच्च अदालतका न्यायाधीशबाट समेत सामूहिक रूपमा इजलास बहिष्कारका गतिविधि भए । बहालवाला प्रधानन्यायाधीशलाई लागेका यस्ता गम्भीर आरोपको छानबिन गर्न संसद्बाट भएको ढिलाइसमेतबाट सो प्रक्रिया टुंगोमा सम्म पुग्न सकेन । सोही मुद्दालाई लिएर अनन्तकालसम्म महाभियोग रहिरहन सक्ने हो या होइन भन्ने विषयमा अद्यापि मतान्तर रहेको देखिन्छ । सर्वोच्चले नै अग्राधिकार दिएको संवैधानिक परिषद्बाट नियुक्त भएका ५२ संवैधानिक पदाधिकारीको नियुक्तिसम्बन्धी मुद्दासमेत लामो समयदेखि विचाराधीन रहिरहनु सक्षम न्यायपालिकाप्रतिको आस्थावान् नागरिकका लागि शोभनीय विषय होइन । यस्तो अवस्थाले न्यायमा पहुँच र शीघ्र न्यायको आशामा रहेका नागरिकलाई निराश बनाउन सक्ने देखिन्छ । समयमै जिल्ला न्यायाधीश पदको प्रतिशत निर्धारण नहुने र परीक्षा प्रणालीमा समेत समयोचित सुधार गर्न नसक्दा न्यायिक जनशक्ति व्यवस्थापनमा असर पर्दै आएको विषयलाई बोध गर्न ढिलाइ भइसकेको छ । यस्ता विषयमा न्यायिक नेतृत्वले चाल्ने कदमले समेत न्यायिक गतिशीलताको परीक्षणमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्ने देखिन्छ ।

न्यायिक कार्यसम्पादनमा क्याडर उम्मेदवार र कानुन व्यवसायी पृष्ठभूमिका न्यायाधीशको प्रतिनिधित्वको सन्तुलन अत्यन्त दारूण अवस्थामा पुगिरहेको देखिन्छ । भागबन्डाको नियुक्ति प्रणालीलाई निषेध गर्दै सक्षम न्यायाधीश छनोट प्रक्रियामा पारदर्शी मापदण्ड अनिवार्य गरी यस्तो असन्तुलनलाई कम गर्न सकिने निश्चत छ । निहित स्वार्थका आधारमा नियुक्त भएका न्यायमूर्तिबाट न्यायसम्पादनमा प्रत्यक्ष असर परेको गुनासोको उचित सम्बोधन हुन नसक्ने हो भने समग्र लोकतन्त्र र सामाजिक न्यायको संवैधानिक उद्देश्यमै गम्भीर आघात पर्न सक्ने जोखिम कायमै रहन्छ ।

निष्कर्ष : न्यायिक स्वतन्त्रता, निष्ठा, निष्पक्षता, इमानदारी र नैतिकताको जग सबलीकरणका लागि न्याय परिषद्बाट हुने अनुसन्धान, छानबिन र यसका प्रक्रियालाई वस्तुगत ढंगमा शीघ्र टुंगोमा पुऱ्याउनु आवश्यक हुन्छ । विगतदेखि सुरू भएका यस्ता कतिपय कार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाई सार्थक टुंगोमा पुऱ्याउन सक्नु पनि न्यायिक सुशासन प्रत्याभूतिका लागि अपरिहार्य छ ।

न्यायाधीश तथा अन्य न्यायिक जनशक्तिको सरूवालगायत विषयमा निष्पक्षता र पारदर्शिता कायम गरी न्याय परिषद् र न्याय सेवा आयोग दुवैका कामकारबाहीमा तत्काल र दीर्घकालसम्मका लागि निश्चित मापदण्डको विकास गर्नु आजको आवश्यकता हो । न्याय सेवाका अधिकृतको नियुक्तिजस्ता सामान्य विषय नै समयमा हुन नसक्ने अवस्था अन्त्य गर्न न्याय सेवा आयोगका सचिवको भूमिका सुदृढ गरी निजलाई सोसम्बन्धी अधिकार प्रत्यायोजन गर्नु बुद्धिमानी हुन सक्छ । न्याय परिषद् र न्यायपालिकाका थुप्रै कामकारबाहीमा बृहत्तर रूपमा उत्प्रेरित हुने वातावरण तयार गर्न सके न्यायिक सुशासनको लयले थप गतिशीलता प्राप्त गर्न सक्नेमा शंका छैन ।

त्यस्तै छलफलमा भाग लिदैं नेकपा एकीकृत समाजवादीका अध्यक्ष तथा समिति सदस्य माधव कुमार नेपालले,वायु सेवा निगमको विमान सञ्चालन व्यवस्थापन तथा सेवा सञ्चालनमा कहाँ -कहाँ समस्या छ त्यसको बारेमा ठिक ढंगले छलफल गर्नुपर्नेमा जोड दिए ।वायु सेवा निगमको विमानसेवा सञ्चालनमा देखिएको समस्याको अध्ययन गर्ने एउटा समिति निर्माणगरी र विस्तृत अनुसन्धान र अध्ययन गरेर समस्या समाधान तर्फ लाग्नु पर्ने उनको सुझाव छ ।

उनले भने,'नेपाल वायु सेवा निगमको विमान सञ्चालन व्यवस्थापन तथा सेवा सञ्चालनमा कहाँ कहाँ समस्या छ त्यसको बारेमा ठिक ठिक ढंगले छलफल गरौ ।म सभापतिलाई भन्न चाहन्छु ।यसबारे अध्ययन गर्ने एउटा समिति निर्माण गरौं ।र समस्या समाधानको लागि समितिको सदस्यहरूको. पनि सुझाव लिने विज्ञहरूको. पनि राय लिने र जति समय पनि लागोस् तर विस्तृत अनुसन्धान र अध्ययन गरेर समस्या समाधान तर्फ लागौं ।' *(नयाँ पत्रिका)*

खेलकुदमा बढ्दो उत्साह, टिठलाग्दो पूर्वाधार

शिशिर पछाईं

सन् २०२४ नेपाली खेलकुदका लागि निकै सुखद रह्यो । नेपालीमाझ व्याप्त निराशा चिर्ने एकमात्र साधन र सूत्र अहिले खेलकुद भएको छ । खेलकुद मात्रै त्यस्तो क्षेत्र हो, जसले नेपालीलाई खुसी र विश्वमाझ आत्मसम्मान दिलाएको छ ।

राजनीतिक अस्थिरता, अविकास र ढिलासुस्तीले चरम निराश पारेको नेपाली समाजमा आशा जगाउने काम निकै अघिबाटै खेलकुदले गर्दै आएको छ । कुनै समय थियो, जब मुलुकमा जातीय नारा लागिरहेका बेला त्यसलाई एकताको सूत्रमा बाँध्ने काम पनि खेलकुदले गरेको थियो । खेलकुद मात्रै एउटा त्यस्तो क्षेत्र हो जहाँ जातपात, धर्म, लिंग र वर्ण हेरिन्न । केवल नेपालीपन र नेपाली मन मात्र हेरिन्छ । वर्ष २०२४ लाई फर्केर हेर्ने हो भने नेपाली क्रिकेट टोलीको विश्वकप यात्रा, पलेशा गोवर्धनले पाराओलम्पिक्समा नेपाललाई तेक्वान्दोमा दिलाएको ऐतिहासिक कांस्य पदक, १९ वर्षमुनिको नेपाली महिला क्रिकेट टोली विश्वकपमा छनोट हुनु र पहिलो संस्करणको नेपाल प्रिमियर लिग क्रिकेट एनपीएलको सफल आयोजनालाई विशेष मान्न सकिन्छ ।

नेपालमा फुटबल, क्रिकेट, भलिबलजस्ता समूहमा खेलिने खेलमा दर्शकको क्रेज कति छ भनिरहनु पर्दैन । तर पूर्वाधारमा हामी कहाँ छौं भन्नका लागि खेल हेर्न टिकट नपाएर निराश भएका समर्थकको अनुहार हेरे पुग्छ । खेलप्रतिको नेपाली दर्शकको झुकावलाई बुझ्न अन्तर्राष्ट्रिय प्रतियोगिता आयोजना हुँदा सीमित संख्याको टिकट नपाएर निराश हुने दर्शकको संख्या खोतले मात्र पुग्छ । उदाहरणका लागि, काठमाडौंमा भएको साफ महिला च्याम्पियनसिपमा दशरथ रंगशालाको सीमित सिट संख्याका कारण धेरै दर्शक प्रत्यक्ष खेल हेर्नबाट वञ्चित भए । अखिल नेपाल फुटबल संघलाई आर्थिक रूपमा पनि घाटा भयो । फुटबल मात्र होइन, क्रिकेट र भलिबलका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतियोगिता हुँदा पनि अवस्था यस्तै छ ।

नेपाल, पहिलो पटक साफ च्याम्पियनसिपको उपाधि जितेर इतिहास रच्नबाट चुक्यो । तर, नेपाली खेलकुदमा भने कीर्तिमान कायम भयो । नेपाल र बंगलादेशबीचको फाइनल खेल कान्तिपुर म्याक्स एचडीको युट्युब च्यानलमा मात्र १० लाखभन्दा बढीले 'लाइभ' हेरे । जुन नेपाली खेलकुदको अहिलेसम्मको कीर्तिमानी संख्या हो ।

नेपाल र भारतबीचको सेमिफाइनल ५ लाख २६ हजारले हेरेर भलिबलको कीर्तिमान तोडिएको थियो । यसअघि गत साउनमा काठमाडौंमा नै काभा महिला भलिबल नेसन्स लिगमा नेपाल र भारतको फाइनल ४ लाख ७ हजारले 'लाइभ' हेरेका थिए । टेलिभिजनमा हेर्ने दर्शकको संख्या थप्ने हो भने यो अझ धेरै हुन जान्छ । टेलिभिजन र डिजिटल प्लेटफर्मबाहेक रंगशाला, कभर्डहल र मैदानमै गएर खेल हेर्ने दर्शकको पनि कमी छैन । तर हामीकहाँ दर्शक भए पनि पूर्वाधारको अभाव छ ।

एनपीएलको उद्घाटनको खेल हेर्न पुगेका दर्शकले टिकट अभावमा नाराबाजी नै गर्नु पऱ्यो । भीड यतिसम्म थियो कि, चेपिएर दर्जन बढी घाइते भए । फाइनलमा मात्रै हैन अन्य दिन पनि ५ देखि ७ हजारको संख्यामा दर्शक कीर्तिपुर पुग्ने गरेका थिए । अन्य खेल हुँदा यति दर्शक भेट्न मुस्किल पर्छ ।

खासमा नेपाली दर्शक आफ्ना खेलाडीहरूको मनोबल बढाउन रंगशालामा नै पुग्न खोज्छन् । त्यसैले त टिकट बिक्री सुरू हुनु तीन घण्टा अघिदेखि नै लाइन बस्छन् । तर सबैले टिकट पाउँदैनन् । यसको कारण हो दशरथ रंगशालाको दर्शक क्षमता । १५ हजार क्षमताको रंगशालाले नेपाली समर्थकको भार थेग्नै सक्दैन ।

विदेशतिरको अवस्था फरक छ, कतिपय विकसित र विश्वकप खेलिसकेका देशहरूमा समेत महिला फुटबल हेर्न आइदिनुपऱ्यो भनेर समर्थकलाई आग्रह गरिन्छ । तर नेपालमा रंगशाला नभएकै कारण समर्थक खेल हेर्न पाउँदैनन् ।

रंगशालाको सीमित क्षमताका कारण यस पटक काठमाडौंको टुँडिखेललगायत देशका विभिन्न स्थानमा साफ च्याम्पियनसिपको फाइनल ठूलो स्क्रिनमा समेत देखाइयो । जहाँ हजारौं समर्थक उपस्थित थिए । राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्को कभर्डहलमा भलिबल आयोजना हुँदा होस् या कीर्तिपुरस्थित टीयू मैदानमा क्रिकेट प्रतियोगिता दर्शक खचाखच हुन्छन् । तर पूर्वाधार हेर्ने हो भने टिठलाग्दो छ । त्यस्तै अवस्था नेपाली क्रिकेटको पूर्वाधारमा पनि छ । क्रिकेट खेलमात्र नभएर देशका युवाका लागि सपना र भविष्यको बाटोसमेत बनेको छ । आज नेपाली क्रिकेट खेलाडी मात्र नभई, यो खेल हेर्न आउने लाखौं समर्थकका प्रेरणा बनेका छन् । एनपीएलले खेलाडीलाई व्यावसायिक अवसरको ढोका खोल्नुका साथै विदेशी खेलाडीसँग प्रतिस्पर्धा गर्ने प्लेटफर्म पनि दिएको छ । शिखर धवनजस्ता अन्तर्राष्ट्रिय खेलाडीको उपस्थितिले प्रतियोगिताको गरिमा अझ बढाएको छ ।

कीर्तिपुर मैदानमा दर्शकहरूले देखाएको जोस र उत्साहले क्रिकेट संघ (क्यान) लाई थप जिम्मेवारी बोध गराएको छ । मैदानको सीमित क्षमताका कारण हजारौं समर्थकले स्टेडियमबाहिर र वरपरका रूखमा बसेर खेल हेरे । यस्तो दृश्यले ५० हजारभन्दा बढी क्षमताको आधुनिक मैदानको खाँचोलाई स्पष्ट रूपमा उजागर गरेको छ । देशभरबाट आएका समर्थकले यो खेललाई आफ्नो सपना र आशा बनाएको देख्दा क्रिकेट केवल खेलभन्दा बढी राष्ट्रिय गौरवको प्रतीक भएको अनुभूति हुन्छ ।

स्टार स्पोर्ट्स टेलिभिजनले यस प्रतियोगिताको प्रत्यक्ष प्रसारण गरेसँगै नेपालले आफ्नो पहिचान विश्वभर पुऱ्याएको छ । यो उपलब्धिले नेपाली क्रिकेटप्रतिको अन्तर्राष्ट्रिय चासो र समर्थनलाई बढाएको छ । नेपाल प्रिमियर लिगले खेलाडीलाई आशा मात्र होइन, लाखौं युवापुस्ताका लागि नयाँ सपना पनि दिएको छ । निराशाले भरिएको यो समयमा, क्रिकेटले उत्साह र गौरवको प्रकाश फैलाएको छ । अब नेपाली क्रिकेटलाई अझ उच्चस्तरमा पुऱ्याउन र ठूलो दर्शक क्षमता भएको मैदान निर्माण गर्न सरकारले विशेष ध्यान दिनुपर्ने आवश्यकता छ ।

नेपाली खेलकुदमा दर्शकहरूको उपस्थिति मात्र हैन रूचिलाई पनि ध्यान दिन जरूरी छ । किनभने सबै पदक जित्ने खेलमा दर्शकको संख्या उस्तै छैन । देशपिच्छे नै खेलका समर्थक फरक छन् । भारतमा क्रिकेट छ भने ब्राजिलमा फुटबल, अमेरिकामा अमेरिकन सकर सबैभन्दा बढी हेरिन्छ भने चीनमा मार्सल आर्ट्सले बढी चर्चा बटुल्छ ।

यी सबले के पुष्टि गर्छन् भने दर्शकहरूले रूचाएका कारण ती खेलहरू चर्चामा आएका हुन् । दर्शकको उपस्थिति नभएको खेलको विश्व च्याम्पियनसिप नै आयोजना भए पनि त्यो कोठे प्रतियोगिताभन्दा माथि उठ्न सक्दैन । खेलको विस्तार र विकासका लागि पनि दर्शकको उपस्थिति अनिवार्य सर्त भएको छ ।

अब प्रश्न उठ्छ दर्शकलाई कसरी खेलप्रति आकर्षित गर्ने वा उनीहरूमा नयाँ खेलप्रतिको आकर्षण पैदा गर्ने ? केही समय अगाडिकै उदाहरण हेर्ने हो भने एनपीएल हेर्न कीर्तिपुर पुगेका दर्शकहरू सबैले क्रिकेट बुझ्दैन थिए । उनीहरूमध्ये केही प्रदेशको नाममा टिम भएकाले गए, केही विदेशी खेलाडीलाई नजिकबाट हेर्न गए । कति त एनपीएल हेर्न कीर्तिपुर पुगेको छु भनेर सामाजिक सञ्जालमा पोस्ट गर्नका लागि पनि पुगे । तर, यी सब कदमबाट फाइदा भने नेपाली क्रिकेटलाई प्रत्यक्ष भयो भने परोक्ष रूपमा समग्र नेपाली खेलकुद नै लाभान्वित भयो । नेपाललाई ओलम्पिकमा पहिलो र अहिलेसम्मकै एकमात्र पदक दिलाउने पलेशा गोवर्धनको खेल हुँदा दर्शकको उपस्थिति खास हुन्न । तर, उनले पेरिस पाराओलम्पिक्समा मेडल जितेर आउँदा विमानस्थलमा स्वागत गर्न हजारौं पुगेका थिए । दर्शकको उपस्थिति कहिलेकाहीं सफलतासँग पनि जोडिन्छ । र, सफलता हात पार्न पदकको सम्भावना भएका खेलहरूको पहिचान गरी ग्रासरूट लेबलबाटै कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनुपर्छ । महिला भलिबलले पछिल्लो समय पाएको सफलता र चर्चाकै कारण अहिले यो खेल नेपालको ७७ वटै जिल्लामा खेलिने र खेलाइने खेल भएको छ । खेल क्षेत्रको फैलावटका लागि प्रतियोगिता आयोजना भएको स्थानमा पुग्न नसक्ने दर्शकलाई समेत ध्यानमा राखेर टेलिभिजनमार्फत प्रत्यक्ष प्रसारणको व्यवस्था गर्न सकिन्छ । छिमेकी भारतकै उदाहरण हेर्ने हो भने कबड्डी र ब्याडमिन्टनका लिगलाई टेलिभिजनमार्फत प्रत्यक्ष प्रसारण गराएर चर्चाको शिखरमै पुऱ्याइयो । अहिले ती प्रतियोगिताहरूमा बडे-बडे प्रायोजकहरूको समेत संलग्नता छ । कुनै समय दर्शक नै नहुने खेलमा अहिले खचाखच दर्शकको ओइरो लाग्छ ।

नेपालमा पनि त्यो सम्भावना नभएको हैन । खेलकुदको बजार छैन भन्ने संकथन त एनपीएलको सफल आयोजना र उसले उठाएको सय करोडभन्दा बढीको रकमले नै झूटो साबित गरिदिइसकेको छ । त्यसैले खेलाडी र खेलमा लगानी गरे त्यो फिर्ता आउँछ भन्ने मान्यता स्थापित गर्न पनि दर्शकहरूलाई खेलस्थलसम्म लैजान जरूरी भइसकेको छ । त्यसपछि अभिभावकहरूले आफ्ना बालबच्चालाई खेलमा लाग्न प्रेरित गर्ने थिए ।

अनि मात्र हामीकहाँ पनि हजारौंका संख्याबाट आएका खेलाडीले अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा नेपाललाई प्रतिनिधित्व गर्दा सहभागितामा मात्र सीमित नभएर उपाधि जितेर फर्किने छन् । त्यसका लागि पूर्वाधारमा लगानी बढाउन आवश्यक छ किनभने हाम्रा दर्शकहरूले अहिले चाहेर पनि रंगशालामा गएर आफूले मन पराएको टिमको खेल हेर्न सक्दैनन् वा पाउँदैनन् । सबैभन्दा पहिले यही अवस्थालाई चिर्न जरूरी छ । बाँकी त्यसपछि क्रमशः हुँदै जानेछ । *(कान्तिपुर)*

> नेपालमा पनि त्यो सम्भावना नभएको हैन । खेलकुदको बजार छैन भन्ने संकथन त एनपीएलको सफल आयोजना र उसले उठाएको सय करोडभन्दा बढीको रकमले नै झूटो साबित गरिदिइसकेको छ । त्यसैले खेलाडी र खेलमा लगानी गरे त्यो फिर्ता आउँछ भन्ने मान्यता स्थापित गर्न पनि दर्शकहरूलाई खेलस्थलसम्म लैजान जरुरी भइसकेको छ ।

बुढीगण्डकी जलाशयमा हजार मेगावाटको सोलार निर्माणको प्रस्ताव

काठमाडौं । निर्माणको तयारीमा रहेको १२ सय मेगावाटको बुढीगण्डकी जलाशययुक्त जलविद्युत् परियोजनाको जलाशयमा करिब एक हजार मेगावाटको 'फ्लोटिङ सोलार प्लान्ट' निर्माण गर्ने प्रस्ताव गरिएको छ । धादिङ र गोरखाको सीमा क्षेत्रमा बग्ने बुढीगण्डकी नदीमा दुई सय ६३ मिटर अग्लो कर्भेचरयुक्त आर्च बाँध बनाइँदै छ । त्यसो गर्दा अधिकतम ६३ वर्गकिलोमिटर क्षेत्रको जलाशय बन्नेछ । सोही जलाशयमा एक हजार मेगावाटको फ्लोटिङ (तालमा तैरिने) सोलार प्लान्ट राख्ने प्रस्ताव प्रवर्द्धक कम्पनी बुढीगण्डकी जलविद्युत् कम्पनीले गरेको छ ।

जलाशयमा पानीको न्यूनतम सतह भने ३९ वर्गकिलोमिटरसम्म हुनेछ । त्यसको २५ प्रतिशत अर्थात् ९.७५ वर्गकिलोमिटर जलाशयमा फ्लोटिङ सोलार राख्ने गरी कम्पनीले छलफल अघि बढाएको छ । कम्पनीले आफ्नै स्वामित्वमा अतिरिक्त परियोजनाका रूपमा यो अघि बढाउन लागेको हो । यद्यपि, यो बुढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजनासँग अन्तरआबद्ध पनि हुनेछ ।

कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत चिरञ्जीवी चटौतले जलाशयमा फ्लोटिङ सोलार प्लान्ट बनाउने गरी छलफल भइरहेको बताए । 'यो संसारमा पनि नौलो अवधारणा हो । जापानलगायतका सीमित मुलुकमा फ्लोटिङ सोलार प्लान्ट निर्माण गरेको देखिन्छ । प्रारम्भिक अध्ययनमा बुढीगण्डकी जलाशयमा पनि फ्लोटिङ सोलार प्लान्ट राख्न सकिने देखिएको छ । माछापालन, बोटिङ र वातावरणलगायतलाई असर नपर्ने गरी फ्लोटिङ सोलार प्लान्ट बनाउने गरी छलफल अघि बढेको छ,' उनले भने । यस विषयमा सकारात्मक रूपमा छलफल अघि बढेको उनको भनाइ छ । यो सफल भएमा विद्युत्गृहबाट १२ सय मेगावाट र फ्लोटिङ सोलारबाट एक हजार गरी करिब २२ सय मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्न सकिनेछ ।

कम्पनीका पूर्वप्रमुख कार्यकारी अधिकृतसमेत रहेका आयोगको सचिवालयका सचिव मधुप्रसाद भेटुवालले पनि ऊर्जा सुरक्षाका लागि यो अवधारणा ठिक रहेको बताए । 'यो बहुउद्देश्य आयोजना हो । यसबाट अधिकतम लाभ लिनुपर्छ । त्यसका लागि यो पनि उपयुक्त अवधारणा हो,' उनले भने । ९ मंसिरमा प्रधानमन्त्री केपी ओलीले राष्ट्रिय

गौरवका आयोजनाबारे छलफल गर्दा भेटुवालले कम्पनीको तर्फबाट फ्लोटिङ सोलार निर्माणबारे पनि जानकारी गराएका थिए ।

प्रारम्भिक अध्ययनका क्रममा फ्लोटिङ सोलार राख्दा प्रतिमेगावाट साढे पाँच करोड रूपैयाँ लाग्ने अनुमान गरिएको छ । एक हजार मेगावाट क्षमतामा फ्लोटिङ सोलार राख्दा ५५ अर्ब खर्च लाग्ने देखिन्छ । यता बुढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजनाको संशोधित लागत भने चार खर्ब १३ अर्ब रूपैयाँ छ । त्यसमा फ्लोटिङ सोलारसमेत समावेश गर्दा कुल लागत चार खर्ब ६८ अर्ब रूपैयाँ पुग्ने देखिन्छ ।

परियोजनामा लगानी जुटाउन प्रस्ताव गरिएको दुई खाका अर्थ मन्त्रालयमा विचाराधीन रहेका वेला कम्पनीले फेरि अर्को खाका बनाइरहेको छ । परियोजनाको ड्याम र विद्युत् उत्पादन फरक-फरक कम्पनीबाट निर्माण गर्ने गरी नयाँ खाका बनाउन लागिएको हो । कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत चिरञ्जीवी चटौतले पनि यसबारे छलफल भइरहेको छोटो प्रतिक्रिया दिए ।

यो परियोजना स्वदेशी लगानीमै निर्माण गर्ने गरी सरकारी स्वामित्वको बुढीगण्डकी जलविद्युत् कम्पनी भदौ ०७९ मै स्थापना भइसकेको छ । कम्पनीले यसअघि परियोजनामा लगानी जुटाउन दुई विकल्प अर्थ मन्त्रालयमा पेस गरेको छ । कम्पनीले पहिलो विकल्प पेस गरेको खाकामा एक खर्ब रूपैयाँको स्वपुँजीमा परियोजना बनाउने प्रस्ताव गरेको छ । त्यसमा सरकारको ५१ अर्ब, प्राधिकरणको २० अर्ब, सरकारी तथा सार्वजनिक निकायको नौ अर्ब, सर्वसाधारणको १० अर्ब र आयोजना प्रभावितको १० अर्ब सेयर लगानी हुने प्रस्ताव छ । यस मोडेलमा परियोजना बनाउँदा निर्माण अवधिको ब्याजसहित तीन खर्ब ९८ अर्ब दुई करोड लगानी चाहिनेछ । त्यसमा बाँकी दुई खर्ब ९८ अर्ब दुई करोड भने ऋणमार्फत जुटाउने प्रस्ताव गरिएको छ । त्यसमा सरकारले दुई खर्ब ६ करोड रूपैयाँबराबरको सहुलियत ऋण १ प्रतिशत ब्याजमा उपलब्ध गराउने प्रस्ताव गरिएको छ । बाँकी ९७ अर्ब ९७ करोड रूपैयाँ भने व्यावसायिक ऋण परिचालन गर्ने प्रस्ताव छ ।

दोस्रो विकल्प परियोजनामा सरकारले ७३ अर्ब २० करोड रूपैयाँ न्यून सम्भाव्यता कोष (भिजिएफ) दिने प्रस्ताव छ । यस खाकामा परियोजना बनाउँदा लागत तीन खर्ब ८३ अर्ब ६७ करोडमा सीमित हुनेछ । यस मोडेलमा कम्पनीको पुँजी भने ९२ अर्ब २१ करोड हुनेछ । यसमा सरकारको ४७ अर्ब तीन करोड (५१ प्रतिशत), प्राधिकरणको १८ अर्ब ४४ करोड (२० प्रतिशत), अन्य सरकारी तथा सार्वजनिक निकायको आठ अर्ब ३० करोड (९ प्रतिशत), सर्वसाधारणको नौ अर्ब २२ करोड (१० प्रतिशत) र आयोजना प्रभावित बासिन्दाको नौ अर्ब २२ करोड (१० प्रतिशत) सेयर हुने प्रस्ताव गरिएको छ । यसमा सरकारले सहुलियत (१ प्रतिशत ब्याज)मा एक खर्ब ३९ अर्ब ९१ करोड कर्जा उपलब्ध गराउने प्रस्ताव गरिएको छ । ७८ अर्ब ३५ करोड रूपैयाँ भने व्यावसायिक कर्जा परिचालन गरिने प्रस्ताव छ । यो मोडेल विचाराधीन रहेका वेला कम्पनीले पुनः अर्को खाका तयार गर्न लागेको हो । त्यसमा जलाशय निर्माण गर्ने र विद्युत् उत्पादन गर्ने काम फरक-फरक कम्पनीबाट गराउने प्रस्ताव गरिँदै छ ।सकिने स्रोतको भनाइ छ ।

सत्तरी लाखको लप्सीका परिकार कारोबार गर्ने लक्ष्य

काठमाडौं । यस वर्ष फलेका लप्सी टिपेर बिक्री तथा प्रशोधन गर्न कृषकहरूलाई भ्याइनभ्याइ छ । नेपालमै सबैभन्दा बढी लप्सी उत्पादन हुने पर्वत जिल्लाका अधिकांश कृषकले लप्सीका दाना बिक्री गर्दै आएका छन् भने जिल्लाको फलेवास- ४ मुडिकुवामा सञ्चालित सामुदायिक खाद्य प्रशोधन उद्योगले लप्सीको प्रशोधन गर्दै आएको छ । यो उद्योगले लप्सीबाट माडा, अचार, क्यान्डी, तितौरा, जाम, लप्सी धुलो, पिरो क्यान्डीलगायत परिकार बनाउँदै आएको छ । विगत डेढ दशकदेखि लप्सी प्रशोधन गर्दै आएको उद्योगले यस वर्ष भन्डै रू. ७० लाखबराबरको कारोबार गर्ने लक्ष्य राखको छ ।उद्योगमा यस वर्ष भन्डै ६० टन लप्सी प्रशोधनको तयारी गरिएको छ ।

गाउँगाउँबाट लप्सी संकलन गर्ने र अचार, माडा बनाउने तथा क्यान्डीका लागि गुदी निकालेर राख्ने काम भइरहेको उद्योगका सञ्चालक थानेश्वर भुसालले जानकारी दिए । पर्वतमा भन्डै दुई सय मेट्रिक टन लप्सी उत्पादन हुने भए पनि ३० प्रतिशत मात्र प्रशोधन गर्न सकिएको उनको भनाइ छ ।बाँकी केही कृषकहरूले बोटबाटै दाना बिक्री गर्दै आएका छन् भने जनशक्तिको अभावले टिप्न नसक्दा बोटमै खेर जाने गरेको भुसालले बताए ।

जनशक्ति र प्रविधिको अभाव तथा पर्याप्त बजार नहुँदा उत्पादित सबै लप्सी प्रशोधन गर्न नसकिएको सञ्चालक भुसालको भनाइ छ । कोरोना संक्रमणमा अमेरिका, अस्ट्रेलिया, हङकङगायतका देशमा समेत निर्यात गरेको भए पनि अहिले भने स्वदेशकै बजारमा निर्भर हुनुपरेको उनको भनाइ छ । भुसालले सञ्चालन गरेको उद्योगमा सातजनाले रोजगारी पाएका छन् । लप्सीसँगै अमला, अदुवालगायत परिवार बनाएर हुने कुल आम्दानीबाट खर्च कटाएर वर्षमा रू. १० देखि १२ लाखसम्म बचत हुने गरेको उनले बताए ।

चार वर्ष पहिले उत्पादित लप्सीका दश लाखबराबरका परिकारहरू अमेरिका पठाएका भुसालले नेपालमा भन्दा पनि बढी विदेशमा माग रहे पनि अहिले पठाउने संयन्त्र नरहेको बताए । नेपालीहरूले विदेश फर्किँदा कोसेली र पाहुरको रूपमा लैजानेबाहेक व्यावसायिक हिसाबले उद्योगबाटै होलसेलमा विदेश पठाउन नसकिएको उनको भनाइ छ ।

जिल्लाका भन्डै ४० वटा वडामा लप्सीको उत्पादन हुँदै आएको छ ।कुनै बेला जंगलमा त्यसै झरेर कुहिने लप्सी पछिल्लो समय प्रशोधन गर्न थालेपछि आम्दानीको राम्रो स्रोत बनेको हो । वनपाखामा त्यसै खेर जाने लप्सीबाट आम्दानी गर्न सकिने भएपछि लप्सीको व्यावसायिक खेती समेत सुरू भएको छ ।सामुदायिक खाद्य प्रशोधन उद्योगले कृषकलाई लप्सी खेतीतर्फ आकर्षित गर्नका लागि निःशुल्क बिरूवासमेत वितरण गर्दै आएको छ ।

उद्योगमा लप्सीसँगै अदुवा, अलैंची, अमला, बेसार, टिमुर, खुर्सानीलगायतको प्रशोधनसमेत हुँदै आएको छ भने पछिल्लो दुई वर्षयता मकैको सातु उत्पादनबाट समेत लाखौं रूपैयाँ आम्दानी गर्ने गरेको सञ्चालक भुसालले बताए ।

खेलकुद

भौतिक संरचना अभावबीच मधेशमा क्रिकेटको माहोल

पछिल्लो समय मधेश प्रदेशमा क्रिकेटको क्रेज बढ्दो छ । गत आइतबारदेखि जनकपुर र वीरगन्जमा जय ट्रफी दुईदिवसीय मेन्स एलिट कप २०८१ सुरू भएको छ । प्रतियोगितामा मधेशको टिमसँगै बागमती प्रदेश, नेपाल पुलिस र त्रिभुवन आर्मी क्लबले प्रतिस्पर्धा गरिरहेका छन् । प्रतियोगिता खेल्नका लागि राष्ट्रियस्तरका खेलाडी र हेर्नका लागि ठुलो संख्यामा दर्शक भेला भएका छन् । वीरगन्ज महानगरपालिका ८ निवासी सन्दीप बस्नेतले मधेश प्रदेशका आठवटै जिल्लामा क्रिकेटको आकर्षण बढेको बताए । 'वीरगन्ज विगतदेखि नै राष्ट्रियस्तरको खेलाडी जन्माएको ठाउँ हो,' उनले भने, 'अहिले पनि यहाँका अधिकांश खेलाडी राष्ट्रिय टिममा खेलिरहेका छन् । तर, यहाँका जीर्ण पूर्वाधार बनाउन वा भौतिक संरचना नयाँ बनाउन सरकारले ध्यान दिएको देखिन्न ।'

भर्खरै सकिएको नेपाल प्रिमियर लिगले पनि यहाँ क्रिकेटको क्रेज बढाउन सहयोग गरेको स्थानीय सागर क्षेत्रीले बताए । मधेश प्रदेशको प्रतिनिधित्व गरेको जनकपुर बोल्ट्सले उक्त प्रतियोगिताको उपाधि जितेको थियो ।

वीरगन्जको नारायणी क्रिकेट मैदानको रेखदेखमा सरकारले पर्याप्त ध्यान दिएको देखिन्न । झन्डै २३ वर्षअगाडि १८ कट्ठा १५ धुर क्षेत्रफलमा सातवटा टर्फ विकेटसहित यो क्रिकेट मैदान निर्माण गरिएको थियो । सरकार र राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्ले केही जग्गाधनीसँगको मुआब्जासम्बन्धी विवाद समाधान नगर्दा मैदानमा पूर्ण रूपमा तारजाली वा बाउन्ड्रिवाल लगाउनसमेत समस्या भएको क्रिकेट संघ पर्साका अध्यक्ष मनीष सिंहले बताए । अहिले जय ट्रफी मेन्स एलिट कपका लागि काम चलाउ रूपमा तारजाली लगाइएको छ । त्यस्तै, क्रिकेट पिचलाई पनि स्तरोन्नति गरेर अन्तर्राष्ट्रियस्तरको बनाइएको छ । वीरगन्जनिवासी राष्ट्रिय टिमका खेलाडी आरिफ सेखले अहिले ग्राउन्ड राम्रो अवस्थामा रहेको बताएका छन् । उनी पुलिस क्लबमा आबद्ध छन् । त्रिभुवन आर्मी क्लबका कप्तान विनोद भण्डारीले पनि विगतको दाँजोमा अहिले नारायणी रंगशालाको ग्राउन्ड राम्रो भएको अनुभव सुनाए ।

मधेश प्रदेशका ब्याटर मयन यादवले जनकपुरको ग्राउन्ड डे क्रिकेटका लागि राम्रो भएकाले खेलाडीहरूले राम्रो प्रदर्शन गरिरहेको बताए । नेपाल पुलिस क्लबका प्रशिक्षक मञ्जित श्रेष्ठले पनि वीरगन्जको नारायणी रंगशालाको पहिलेभन्दा पिच र ग्राउन्ड पनि राम्रो भएको बताए । उनले यहाँका स्थानीयहरूको पनि राम्रो साथ र सहयोग पाइरहेको अवस्था रहेको बताए । तर, दर्शकलाई भने यहाँ कुनै पनि सुविधा छैन । प्यारापिट भएकाले कोही दर्शक भुइँमै बसेर त कोही उभिएर खेल हेर्न बाध्य छन् । त्यस्तै, रामजानकी रंगशालामा पनि दर्शकका लागि कुनै सुविधा नरहेको स्थानीयहरूले बताएका छन् । राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्ले क्रिकेट मैदानका लागि पाँच बिघा जग्गा छुट्याएको थियो । जसमध्ये करिब तीन बिघा मात्र उपयोगमा आएको छ । प्रदेशमन्त्रीलाई भेटेर नारायणी रंगशालाको संरक्षण र विकासका लागि पटक-पटक पहल गरेको संघका अध्यक्ष सिंहले बताए ।

निर्माणाधीन जनकपुरको रामजानकी मैदानमा र वीरगन्जको नारायणी रंगशालामा जय ट्रफी मेन्स एलिट कप एकैपटक सुरू भएको हो ।

नेपाली क्रिकेटको विकासमा वीरगन्जको योगदान ठुलो रहेको पूर्वखेलाडीले बताउने गरेका छन् । नेपाली टोलीका पूर्वकप्तान तथा क्यानका सचिव पारस खड्काले क्रिकेटरका लागि वीरगन्ज उर्वरभूमि रहेको बताए । यहाँ खेल्दा सधैं राम्रो साथ पाउने गरेको स्मरण पनि उनले गरे । नेपालमा पहिलोपटक रंगीन जर्सीको प्रयोग र खेलाडीलाई भत्ता दिने काम वीरगन्जकै नारायणी रंगशालाबाट सुरू भएको थियो । अक्टोबर २००८ मा व्यवसायी उपेन्द्र महतोको सहयोगमा आयोजना भएको सिनटेज एमएम कपमा पहिलोपटक रंगीन जर्सी प्रयोग र खेलाडीलाई भत्ता वितरण गरिएको वीरगन्जनिवासी क्रिकेटर हासिम अन्सारीले बताए । उनको करिअर पनि यहींबाट सुरू भएको थियो ।

अन्तर्राष्ट्रिय पदक विजेता पुरस्कृत

नेपाल सरकारले विभिन्न ३ खेलका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतियोगिताका पदक विजेता खेलाडीसहितको टोलीलाई सोमबार एक करोड एक लाख ४० हजार नगद पुरस्कार प्रदान गरेको छ । राष्ट्रिय खेलकुद विकास नियमावली, २०७९ को अनुसूची- ४ को बुँदा नम्बर १४ मा व्यवस्था भएको पुरस्कार प्रदान गरिएको हो । राष्ट्रिय खेलकुद परिषद् (राखेप)को सिफारिस र युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयको प्रस्तावमा महिला फुटबलबिच भलिबल र करँतेका खेलाडी पुरस्कृत भएका हुन् ।

असोजमा चीनको हाङझावमा भएको २०औं एसियाली सिनियर करँते च्याम्पियनसिपका पदक विजेता समान एक खेलाडी र प्रशिक्षकलाई कुल सात लाख ८० हजार प्रदान गरियो । महिला ६८ केजीमाथि ऐतिहासिक रजत जितेकी एरिका गुरूङलाई ६ लाख तथा प्रशिक्षक कुशल श्रेष्ठलाई एक लाख ८० हजार नगदद्वारा पुरस्कृत गरियो ।

गत साउनमा भुटानको थिम्पुमा भएको काभाबिच पुरूष तथा महिला भलिबल प्रतियोगिताका पदक विजेता चारजना खेलाडी र एक प्रशिक्षक गरी पाँचजनालाई जम्मा १९ लाख नगद पुरस्कार वितरण गरियो । स्वर्ण विजेता महिला टोलीका कमला पुन र मनीषाकुमारी चौधरीले जनही पाँच लाख नगद पुरस्कार प्राप्त गरे । रजत विजेता पुरूष टोलीका मानबहादुर श्रेष्ठ र दिलबहादुर सुनारले समान ३-३ लाख नगद पुरस्कार हात पारे । दुवै टोलीका मुख्य प्रशिक्षक रूपेशकुमार विष्टले तीन लाख नगद पुरस्कार प्राप्त गरे ।

कात्तिक १ देखि १४ गतेसम्म काठमाडौंमा भएको दक्षिण एसियाली फुटबल महासंघ (साफ) महिला फुटबल च्याम्पियनसिपको रजत विजेता २३ खेलाडीसहित २८ सदस्यीय टोलीलाई ७४ लाख ६० हजार रूपैयाँ नगद पुरस्कार दिइयो । टोलीमा कप्तान अञ्जिला तुम्बापो सुब्बा, पूजा राना, अमृत जैसी, हिराकुमारी भुजेल, रेनुका नगरकोटे, सरू लिम्बू, रश्मिकुमारी घिसिङ, गीता राना, प्रीति राई, सविता रानामगर, अमिशा कार्की, उषानाथ, विमला विक, समीक्षा घिमिरे, अनिता बस्नेत, रेखा पौडल, अनिता केसी, विमला चौधरी, अञ्जना रानामगर, निशा थोकर, सजनी ठोकर, दीपा शाही र सावित्रा भण्डारीले जनही ३ लाख नगद पुरस्कार पाए । मुख्य प्रशिक्षक राजेन्द्र तामाङले २ लाख, सहायक प्रशिक्षक भगवती थापा र सहायक प्रशिक्षक (गोलकिपिङ) विनोद महर्जनले समान ६०-६० हजार तथा व्यवस्थापक विन्द्रा देवान र फिजियोथेरापिस्ट नविना श्रेष्ठले समान एक लाख २० हजार १ लाख २० हजार नगद पुरस्कार प्राप्त गरे ।

कर्पोरेट

● ग्लोबल आइएमई बैंकको वार्षिकोत्सवमा ७५७ जनाले गरे रक्तदान

ग्लोबल आइएमई बैंक लिमिटेडले आफ्नो १८औँ वार्षिकोत्सवको अवसरमा बृहत् रक्तदान कार्यक्रम आयोजना गरेको छ ।

पुस १८ गतेदेखि स्थापनाको १८ वर्ष पूरा गरी १९औँ वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा बैंकले सातवटै प्रदेशमा एकैसाथ रक्तदानसहित निःशुल्क आँखा जाँच, रक्तचाप तथा मधुमेह परीक्षण कार्यक्रम आयोजना गरेको हो ।

कार्यक्रमअन्तर्गत कोशीको तिनपैनी, मधेश प्रदेशको जनकपुर, बागमती प्रदेशको कान्तिपथ र नारायणगढ, गण्डकी प्रदेशको पोखरा न्युरोड, लुम्बिनी प्रदेशको मिलनचोक बुटवल र नेपालगन्ज, कर्णाली प्रदेशको सुर्खेत तथा सुदूरपश्चिम प्रदेशको धनगढी शाखामा रक्तदान कार्यक्रम आयोजना गरिएको बैंकले जनाएको छ ।

कार्यक्रममा ७५७ रक्तदाताले रक्तदान गरेका थिए । यसैगरी, ११९ जनाको आँखा जाँच गरिनुका साथै २०० जनाको रक्तचाप तथा मधुमेहको परीक्षण गरी आवश्यक परामर्श प्रदान गरिएको छ ।

ग्लोबल आइएमई बैंक ग्लोबल फाइनान्सको बेस्ट बैंक अवार्ड २०२४ तथा युरो मनी अवार्ड फर एक्सिलेन्स २०२४ अन्तर्गतका दुई विधाबाट नेपालको सर्वश्रेष्ठ बैंकको रूपमा सम्मानित बैंक हो ।

● लक्ष्मी सनराइज बैंकको ५ प्रतिशत बोनस सेयर पारित

लक्ष्मी सनराइजको बैंकको साधारणसभाबाट लाभांश पारित भएको छ । बैंकको बुधबार बसेको २४औँ वार्षिक साधारणसभाले चुक्ता पुँजीको ५ प्रतिशत बोनस सेयर वितरण गर्ने प्रस्ताव पारित गरेको छ । पारित बोनस सेयरसँगै बैंकको चुक्ता पुँजी २४ अर्ब ३४ करोड रूपैयाँ पुगेको छ ।

साधारणसभाले आर्थिक वर्ष ०८०/८१ का लागि सञ्चालक समितिको प्रतिवेदन तथा सोही आर्थिक वर्षको बैंकको वित्तीय विवरणउपर छलफल गरी स्वीकृत गरेको छ । साथै, आर्थिक वर्ष ०८१/८२ का लागि लेखापरीक्षकको नियुक्तिसमेत गरेको छ ।

आव ०८०/८१ मा ३ खर्ब ३३ अर्ब निक्षेप र २ खर्ब ५८ अर्ब कर्जा पुऱ्याएको यस बैंकको वासलातको आकार ३ तीन खर्ब ९५ अर्ब रहेको छ । सो आवमा बैंकले २ अर्ब ९२ करोड रूपैयाँ खुद मुनाफा आर्जन गर्न सफल भएको छ ।

● धुनीबेँसीमा नेपाल इन्भेष्टमेन्ट मेगा बैंकको शाखारहित बैंकिङ सेवा विस्तार

नेपाल इन्भेष्टमेन्ट मेगा बैंक लिमिटेडले बैंकिङ सेवा नपुगेका देशका विभिन्न स्थानमा बैंकिङ सेवा विस्तार गर्ने क्रममा धादिङको धुनीबेँसीमा शाखारहित बैंकिङ सेवा सञ्चालनमा ल्याएको छ । बैंकले धादिङको धुनीबेँसी नगरपालिका- ९ टायलघरमा व्यावसायिक प्रतिनिधिमार्फत थप शाखारहित बैंकिङ सेवा सञ्चालनमा ल्याएको हो । उक्त शाखारहित बैंकिङ सेवा सञ्चालनमा आएसँगै बैंकको शाखारहित बैंकिङ सेवा केन्द्रको संख्या ७३ पुगेको छ ।

शाखारहित बैंकिङ सेवा केन्द्रको स्थापना कार्यक्रममा बैंकका प्रतिनिधि, स्थानीय जनप्रतिनिधि तथा स्थानीय बासिन्दाहरूको उपस्थिति रहेको उक्त कार्यक्रममा नेपाल इन्भेष्टमेन्ट मेगा बैंक लिमिटेड केन्द्रीय कार्यालय, डिजिटल पेमेन्टस् विभागका आर्यन सिग्देलले शाखारिहत बैंकिङ सेवा तथा सोको प्रयोगबारे जानकारी गराएका थिए ।

यसैगरी, बैंकले व्यावसायिक प्रतिनिधिलाई स्थानीयस्तरमा शाखारहित बैंकिङ सेवा उपलब्ध गराउने प्रयोजनका लागि आवश्यक विद्युतीय उपकरण उपलब्ध गराएको छ । हाल नेपाल इन्भेष्टमेन्ट मेगा बैंकले २७५ वटा शाखा कार्यालय, ७३ वटा शाखारहित बैंकिङ सेवा केन्द्र, ६५ वटा एक्सटेन्सन काउन्टर र २६५ वटा एटिएममार्फत बैंकिङ सेवा प्रदान गर्दै आइरहेको छ ।

● साना किसानको लाभांश पारित

साना किसान विकास लघुवित्त वित्तीय संस्थाको वार्षिक साधारणसभा सम्पन्न भएको छ । बुधबार बसेको साधारणसभाले गत आवको नाफाबाट सेयरधनीलाई १३.३० प्रतिशत बोनस सेयर र कर प्रयोजनका लागि ०.७० प्रतिशत नगद गरी कुल १४ प्रतिशत लाभांश पारित गरेको हो ।

साथै, सभाले गत आर्थिक वर्षको वार्षिक प्रतिवेदन, चालू आवका लागि लेखापरीक्षक नियुक्ति र पारिश्रमिक निर्धारणका विषय पनि टुंग्याएको छ । लघुवित्तका अनुसार अघिल्लो आव ०७९/८० मा ७७ करोड ३५ लाख खुद मुनाफा रहेकोमा आव ०८०/८१ मा १९.१८ प्रतिशतले वृद्धि भई नाफा ९२ करोड १९ लाख पुगेको छ । आव ०७९/८० मा कुल सञ्चालन आम्दानी रू. १ अर्ब ६६ करोड ९५ लाख रहेकोमा आव ०८०/८१ मा ३१ प्रतिशतले वृद्धि भई रू.२ अर्ब १९ करोड ४१ लाख पुगेको छ । त्यस्तै, चालू आवमा संस्थाको जारी र चुक्तापुँजी ३ अर्ब ८० करोड ६३ लाख ७३ हजार रहेको बताइएको छ ।

● मुक्तिनाथले मनायो १८औँ वार्षिकोत्सव

मुक्तिनाथ विकास बैंक लिमिटेड १९औँ वर्षमा प्रवेश गरेको छ । बैंकले देशभर रक्तदान, चित्रकलालगायत कार्यक्रम गरेर वार्षिकोत्सव मनाएको छ । बैंकले केन्द्रीय कार्यालय, लाजिम्पाट काठमाडौं, क्षेत्रीय कार्यालयहरू जनकपुर, नारायणगढ, धादिङ, पोखरा, बुटवल र कोहलपुरमा बृहत् रक्तदान कार्यक्रम आयोजना गऱ्यो । उक्त कार्यक्रमबाट कुल ६ सय ११ युनिट रगत संकलन गरी स्थानीय रक्तसञ्चार गृहहरूलाई हस्तान्तरण गरेको बैंकले जनाएको छ । बैंकले वातावरण संरक्षण र जलवायु परिवर्तन रोकथाम विषयलाई लक्षित गरी कक्षा ८ देखि १० सम्मका विद्यार्थीबिच राष्ट्रव्यापी चित्रकला प्रतियोगितासमेत गरेको छ । कुल चार सय ७६ विद्यार्थी सहभागी रहेको प्रतियोगितामा सर्वोत्कृष्ट चित्रकार जुलेन गुरूङ बने, जसले ५० हजार नगद र प्रमाणपत्र प्राप्त गरे । त्यस्तै, हरेक क्षेत्रीय कार्यालयअन्तर्गतका उत्कृष्ट चित्रकारलाई जनही १० हजार नगद र प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको थियो ।

बैंकले कृषि क्षेत्रमा कलम चलाउने तीनजना पत्रकारलाई 'मुक्तिनाथ उत्कृष्ट कृषि पत्रकारिता पुरस्कार'ले सम्मानित गरेको छ । उक्त पुरस्कार सागर परियार (जुम्ला), कौशिला कुँवर (काठमाडौं) र माधवप्रसाद अर्याल (पाल्पा)ले प्राप्त गरे ।

● सिटी एक्सप्रेसको मेगा बम्पर उपहार '१८ गुणा बढी पाउने' विजेताको नाम घोषणा

सिटी एक्सप्रेस मनी ट्रान्सफरले '१८औँ वर्षमा १८ गुणा, परिवारमा खुसी लाखौँ गुणा' योजनाअन्तर्गत मेगा बम्पर उपहार 'आफूले पठाएकोभन्दा १८ गुणा बढी पाउने' विजेताको नाम घोषणा गरेको छ ।

सिटी एक्सप्रेसका ब्रान्ड एम्बासडर कलाकार जितु नेपाल र कम्पनीका संस्थापक/प्रबन्ध निर्देशक चन्द्र टन्डनको उपस्थितिमा विद्युतीय प्रणालीबाट विजेता छनोट गरिएको हो । कोरियाबाट रेमिट्यान्स पठाउने नीराजन ढकालले आफूले पठाएको रकम ४१ हजार ९०९ रूपैयाँको १८ गुणा गरेर सात लाख ५४ हजार ३६२ रूपैयाँ जित्न सफल भएका कम्पनीले जनाएको छ । सिटी एक्सप्रेसले गत असोज १ देखि मंसिर ३० गतेसम्म चल्ने गरी दसैँ, तिहार र छठलाई लक्षित गर्दै लगातार ६० दिनसम्म चल्ने उपहार योजना घोषणा गरेको थियो ।

सोही योजनाअन्तर्गत लक्की ड्रमार्फत हरेक महिना दुईजनालाई सामसुङको स्मार्टफोन, हरेक हप्ता दुईजनालाई सामसुङको स्मार्ट टिभीका साथै ९० दिन लगातार हरेक दिन १८ जनालाई जनही रू. ५०० को सिटी पे वालेट टपअप र अन्त्यमा एक भाग्यशाली बम्पर विजेताले आफूले पठाएको रकमको १८ गुणा बढी रकम पाउने योजनामा रहेको थियो । जसअन्तर्गत १६२० जनाले दैनिक उपहार (रू. ५०० को वालेट टपअप), २४ जनाले साप्ताहिक उपहार (सामसुङको स्मार्ट टिभी) र ६ जनाले मासिक उपहार (सामसुङको स्मार्टफोन) जित्न सफल भइसकेका छन् । सिटी एक्सप्रेस मनी ट्रान्सफरले रेमिट्यान्स क्षेत्रमा आफ्नो छुट्टै पहिचान बनाउँदै विगत १८ वर्षदेखि संसारभरबाट विप्रेषण सेवा प्रदान गर्दै आइरहेको छ । हालै सिटी एक्सप्रेस मनी ट्रान्सफरले सिटी पे वालेटमार्फत अनलाइन भुक्तानीको सेवा सञ्चालन गरेको छ । साथै सिटी पेबाट रेमिट्यान्स भुक्तानी पनि गर्न सकिन्छ ।

● चेम्बर अफ कमर्स दोलखाको अध्यक्षमा बुढाथोकी

चेम्बर अफ कमर्स दोलखाको अध्यक्षमा युवा व्यवसायी रूद्रजंग बुढाथोकीसहित सिंगो कार्यसमिति सर्वसम्मत चयन भएको छ । शनिबार सम्पन्न छैटौँ साधारणसभा एवं तेस्रो जिल्ला अधिबेशनको बन्दसत्रले अध्यक्ष बुढाथोकीसहित सिंगो कार्यसमिति सर्वसम्मत चयन गरेको हो । समितिको वरिष्ठ उपाध्यक्षमा पुरूषोत्तम ठकुरी, प्रथम र द्वितीय उपाध्यक्षमा क्रमशः राजकुमार खड्का र लिलाबहादुर केसी चयन भएका छन् ।संस्थाको महासचिवमा रामकृष्ण श्रेष्ठ, सचिव कृष्ण नेपाली, कोषाध्यक्षमा भरत बस्नेत र सहकोषाध्यक्षमा पवित्र केसी सर्वसम्मत चयन भएको निर्वाचन समितिका सदस्य नवराज सिवाकोटीले जानकारी दिए । उनका अनुसार कार्यसमिति सदस्यहरूमा नवराज खतिवडा, कुमार कार्की, विनोद जिरेल, सिर्जना कुसुले, सागर प्रधान, सुनिना श्रेष्ठ, रोशन श्रेष्ठ र भिसा श्रेष्ठ छन् ।

● सिबिफिनको अध्यक्षमा पुनः पौडेल निर्वाचित

बैंक तथा वित्तीय संस्था परिसंघ नेपाल (सिबिफिन)को अध्यक्षमा पुनः उपेन्द्र पौडेल निर्विरोध निर्वाचित भएका छन् । काठमाडौंमा शुक्रबार सम्पन्न सिबिफिनको पाँचौँ वार्षिक साधारणसभाले नबिल बैंकका अध्यक्ष पौडेलको नेतृत्वमा नयाँ कार्यसमिति सर्वसम्मत रूपमा निर्वाचित गरेको हो ।

सिबिफिनको वरिष्ठ उपाध्यक्षमा महालक्ष्मी विकास बैंकका राजेश उपाध्याय, उपाध्यक्षमा रिलायन्स फाइनान्सका कुशप्रसाद मल्ली, महासचिवमा हिमालयन बैंकका प्रचण्डबहादुर श्रेष्ठ र सचिवमा साइन रेसुंगा विकास बैंकका थानेश्वर पौडेल निर्वाचित भएका छन् । कोषाध्यक्षमा एनआइसी एसिया बैंकका तुलसीराम अग्रवाल र सहकोषाध्यक्षमा गोर्खा फाइनान्सका गौरव बुढाथोकी चयन भएका छन् । सदस्यहरूमा कुमारी बैंकका राजाराम खड्का, एभरेष्ट बैंकका डा. बालगोपाल वैद्य, प्रभु बैंकका लीलाप्रकाश सिटौला, एनएमबि बैंकका मनोजकुमार गोयल निर्वाचित भएका छन् । त्यस्तै, नेपाल बैंकका डा. चन्द्रबहादुर अधिकारी, ग्लोबल आइएमई बैंकका राधेश पन्त, लक्ष्मी सन्राइज बैंकका रमण नेपाल, कामना सेवा विकास बैंकका सुदीप आचार्य, लुम्बिनी विकास बैंकका चिन्तामणि भट्टराई र प्रोग्रेसिभ फाइनान्स लिमिटेडका लक्ष्मीप्रसाद महर्जन पनि सदस्यमा निर्वाचित भएका हुन् ।

● 'मुक्तिनाथ एनिभर्सरी बोनान्जा' योजना सार्वजनिक

मुक्तिनाथ विकास बैंकले 'मुक्तिनाथ एनिभर्सरी बोनान्जा' अफर सार्वजनिक गरेको छ । बैंकले १९औँ वार्षिकोत्सवका अवसरमा ग्राहकलाई डिजिटल भुक्तानीमा प्रोत्साहन गर्न 'मुक्तिनाथ एनिभर्सरी बोनान्जा' योजनाअन्तर्गत विभिन्न योजना सार्वजनिक गरेको हो । पहिलो योजनाअनुसार बैंकको रकम कनेक्ट आइपिएसमार्फत ट्रान्सफर गर्ने दुईजना ग्राहकले लक्की-ड्रमार्फत मोबाइल फोन प्राप्त गर्नेछन् । त्यस्तै, १०० रूपैयाँ वा सोभन्दा बढीको टपअप तथा डेटा प्याक लिने दैनिक १९ जना ग्राहकले १०० रूपैयाँकै टपअप प्राप्त गर्नेछन् । यो योजना ०८१ पुस १९ गतेदेखि ०८१ माघ १९ गतेसम्मका लागि रहने बैंकले जनाएको छ ।

त्यसैगरी, बिजुलीको बिल भुक्तानी गर्ने एकजना ग्राहकले बिल भुक्तानी रकम वा अधिकतम १० हजार एक सय २५ रूपैयाँ पाउनेछन् । बैंकका क्युआर मर्चेन्ट र भारतीय पर्यटकले पनि क्युआर मर्चेन्टमार्फत कारोबार गरेमा स्मार्ट वाच प्राप्त गर्नेछन् ।

साथै, मोबाइल बैंकिङमार्फत अन्य बैंकमा रकम ट्रान्सफर गर्ने दैनिक एकजनालाई एक हजार रूपैयाँ क्यासब्याक र क्युआरमार्फत नै बिल भुक्तानी गर्ने दुईजनालाई पाँच सयका दरले क्यासब्याक प्रदान गरिने बैंकले जनाएको छ । यी दुवै योजना २५ पुससम्मका लागि मान्य हुनेछन् ।

● रिलायबल नेपाल लाइफद्वारा १५ लाख बिमा दाबी भुक्तानी

रिलायबल नेपाल लाइफ इन्स्योरेन्स मणिग्राम रूपन्देही शाखाले घातक रोगबापत दाबी भुक्तानी गरेको छ । कम्पनीले मणिग्रामवासी बिमित अमृत खनाललाई घातक रोगबापत १५ लाख रूपैयाँको दाबी भुक्तानी गरेको हो । बिमित खनालले ०७८ माघ २७ गते १५ लाखको बिमा योजना लिएका थिए । ०८१ कात्तिकमा ब्रेन स्ट्रोक भएपछि यो दाबी परेको कम्पनीले जनाएको छ । दाबी भुक्तानी कार्यक्रममा मणिग्राम शाखा प्रमुख कुशराज खनाल, मुर्गिया शाखा प्रमुख गणेश गैरे, भूमही शाखा प्रमुख प्रवीण कँडेल, मार्केटिङ दया तिमिल्सिनालगायतको उपस्थिति थियो ।

● मुक्तिनाथ म्युचुअल फन्ड १ को १.२५ करोड इकाइ नेप्सेमा सूचीकृत

मुक्तिनाथ म्युचुअल फन्ड १ को एक करोड २५ लाख इकाइ नेप्सेमा सूचीकृत भएको छ । मुक्तिनाथ विकास बैंक लिमिटेड कोष प्रवर्द्धक तथा मुक्तिनाथ क्यापिटल लिमिटेड योजना व्यवस्थापक रहेको सामूहिक लगानी कोष मुक्तिनाथ म्युचुअल फन्डअन्तर्गतको मुक्तिनाथ म्युचुअल फन्ड १ नेप्सेमा सूचीकृत भएको हो । प्रतिइकाइ १० रूपैयाँअंकित दरमा सोमबार सूचीकृत भएको कम्पनीले जनाएको छ । इकाइ सूचीकरणसम्बन्धी सम्झौतामा नेपाल स्टक एक्सचेन्ज (नेप्से)का सञ्चालक-प्रमुख कार्यकारी अधिकृत कृष्णबहादुर कार्की र मुक्तिनाथ क्यापिटल लिमिटेडका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत कवीन्द्रध्वज जोशीले हस्ताक्षर गरेका छन् । यो योजना बैंकले प्रवर्द्धन गरेको नेपालको पहिलो सामूहिक लगानी कोष रहेको छ ।

● निर्यात प्रवर्द्धन गर्न सरकारले ठोस कदम चाल्नुपर्छ : अध्यक्ष ढकाल

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका अध्यक्ष चन्द्रप्रसाद ढकालले देशको आर्थिक विकासका लागि सरकारले आयात प्रतिस्थापन तथा निर्यातप्रवर्द्धनका लागि ठोस कदम चाल्नुपर्ने बताएका छन् ।

नेपाल निर्यात परिषद्को २७औँ वार्षिक साधारणसभा तथा नवौँ निर्यात दिवसका अवसरमा काठमाडौंमा आयोजित कार्यक्रममा बोल्दै उनले देशको आर्थिक विकासका लागि यी दुई विषयमा गम्भीर भएर लाग्नुपर्ने बताएका हुन् ।

'सरकारले आयात प्रतिस्थापन र निर्यातप्रवर्द्धन गर्ने नीतिअनुरूप काम गर्नुपर्छ । आयात प्रतिस्थापनका लागि घरेलु उद्योग प्रतिष्ठानलाई कसरी बलियो बनाउन सकिन्छ, त्यसतर्फ ध्यान दिनुपऱ्यो,' उनले भने ।

● नाफिज सदस्यहरूको साढे १६ करोडको दुर्घटना बिमा

नेपाल आर्थिक पत्रकार संघ (नाफिज) का सदस्यहरूको साढे १६ करोडबराबरको सामूहिक दुर्घटना बिमा भएको छ । नाफिजले २३५ जना सदस्यहरू तथा सल्लाहकारहरूको जनही सात लाखका दरले सामूहिक दुर्घटना बिमा गराएको हो ।

बुधबार दुईवटा निर्जीवन बिमा कम्पनी र नाफिजबिच बिमासम्बन्धी सम्झौतामा हस्ताक्षर भएको छ । नाफिजले सगरमाथा लुम्बिनी इन्स्योरेन्स (सलिको) र सिद्धार्थ प्रिमियर इन्स्योरेन्समा बिमा गराएको हो ।

कुल बिमांक रकम १६ करोड ४५ लाखको छ । सम्झौतामा सलिकोका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सिइओ) चंकी क्षेत्री, सिद्धार्थ इन्स्योरेन्सका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सिइओ) वीरेन्द्रबहादुर बैदावर र नाफिजका अध्यक्ष मेनुका कार्कीले हस्ताक्षर गरेका छन् ।

सम्झौतापत्र आदान प्रदान कार्यक्रममा सगरमाथा लुम्बिनी इन्स्योरेन्सका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत क्षेत्रीले दुर्घटना बिमाले पत्रकारहरूको सुरक्षामा सहयोग पुग्ने विश्वास व्यक्त गरे । यस्तै, सिद्धार्थ प्रिमियर इन्स्योरेन्सका सिइओ बैदावरले नाफिजले आफ्ना सदस्य पत्रकारहरूको बिमा गराएर फिल्डमा खटिन थप प्रोत्साहन गरेको बताए ।

● शैल्यशिखरमा ६० दलित परिवारलाई निःशुल्क ग्यास सिलिन्डर र चुलो वितरण

दार्चुलाको शैल्यशिखर नगरपालिकाले ६० दलित परिवारलाई निःशुल्क ग्यास सिलिन्डर र चुलो वितरण गरेको छ ।शैल्यशिखर नगरपालिका- ८ का दलित परिवारलाई दलितलक्षित कार्यक्रमअन्तर्गत ग्यास सिलिन्डर र चुलो वितरण गरिएको हो ।

शैल्यशिखर नगर प्रमुख विजयसिंह धामी, उपप्रमुख शान्ति खडायतले आर्थिक रूपमा पछाडि परेका दलित समुदायलाई निःशुल्क ग्यास सिलिन्डर र चुलो वितरण गरेको वडा नम्बर ८ का वडाध्यक्ष केशवदत्त जोशीले जानकारी दिए ।

पर्यावरणलाई स्वच्छ तथा महिलालाई भान्साको धुवाँका कारण हुने स्वास्थ्य समस्या नआओस् भनेर ग्यास सिलिन्डर र चुलो वितरण गरिएको नगर प्रमुख विजयसिंह धामीले बताए ।वडामै ग्यास र चुलो पाएपछि दलित परिवार खुसी भएका छन् ।

मन्त्रिपरिषद्का...

सम्बन्धमा गरेको कुनैपनि निर्णय नीतिगत हुँदैनन् । कानुन बमोजिम अन्य अधिकारी वा निकायको अधिकारमा प्रवेश गरी वा अधिकार क्षेत्र नाघि गरेका कुनैपनि निणय नीतिगत हुँदैनन् । त्यस्तै कानुन बमोजिम सर्वसाधारणलाई समान रूपले लागु हुने बाहेक कुनै व्यक्ति वा संस्था विशेषलाई मात्र लाभ सुविधा वा हित हुने गरी गरेका कुनैपनि निर्णय नीतिगत नहुने उपसमितिले ठहर गरी समितिमा प्रतिवेदन नै बुझाएकोमा त्यसलाई समितिले पारित गर्नुको बदला समितिमै प्रतिवेदन रोकेर राख्नु किमार्थ उचित हुन सक्दैन ।

मन्त्रिपरिषद्लाई प्राप्त सुविधाको फाइदा भ्रष्ट व्यक्तिहरूले उठाउँदै आएका छन् । मन्त्रीले आफैंले गर्न सक्ने निर्णय समेत नगरि मन्त्रिपरिषद्को बैठकबाटै निर्णय गराउने प्रचलन रहेका जतिसुकै ठुला भ्रष्टाचार गरेपनि मन्त्रीमाथि कारबाही हुँदैन । मन्त्रिपरिषद्मै रहेका वा उनीहरूका निकट व्यक्तिहरूको भ्रष्ट आचरणलाई मन्त्रिपरिषद्को प्राप्त सुविधाले सजिलो बनाईदिएको छ । गलत निर्णय गरेर पछि कारबाहीमा तानिनु नपरोस् भनेर मन्त्रिपरिषद्बाटै निर्णय गराउने गरिएको हुनाले मन्त्रिपरिषद्ले गर्ने धेरै निर्णयहरू विवादको घेरामा तानिएका छन् । त्यस्को प्रत्यक्ष प्रमाण हो ललिता निवास जग्गा काण्ड र हदबन्दी भन्दा बढीको काम्रेको जग्गा रामदेवको पतञ्जलीलाई बिक्रि गर्न दिने माधव नेपाल नेतृत्वको तत्कलिन सरकारले गरेको निर्णय ।

पुष्पकमल दाहाल नै प्रधानमन्त्री रहेकाबेला माधव नेपाल र बाबुराम भट्टराईले ललिता निवास जग्गामा नक्कली मोही र नक्कली गुठी टिकिन्छा खडा गरेर सरकारी जग्गा मोहीलाई दिने निर्णय गरेकोमा दाहाल नेतृत्वको सरकारले नेपाल र भट्टराईलाई मुद्दा नचलाउने निर्णय गरेर कर्मचारीहरूलाई मात्र मुद्दा चलाएको थियो । सो मुद्दाको फैसलामा विशेष अदालतले निर्णयकर्ताहरूलाई मुद्दा नचलाइएकाले गर्दा सो निर्णयमा सहभागी भएका मन्त्रीहरूलाई सफाई दिएको थियो । यो त एउटा उदाहरण मात्र हो ।

यसरी ठुलो मात्रामा आर्थिक लेनदेन गरी मन्त्रिपरिषद्बाटै निर्णय गराउने गरिएको र सम्बन्धित व्यक्तिहरू कानुनी दायरामा समेत नआउने भएकाले गर्दा मन्त्रिपरिषद्का निर्णयहरू कुन नीगिगत हुन् र कुन नीतिगत होइनन् भनेर छुटाउनु उचित हुनसक्छ । मन्त्रिपरिषद्लाई भएको अधिकार दुरूपयोग गर्ने गरिएका धेरै उदाहरणहरू रहेकाले गर्दा मन्त्रिपरिषद्का निर्णयहरूको छानविन अख्तियारले गर्दा मन्त्रिपरिषद्को अधिकार खोसिने होइन अझ बलियो हुन्छ । मन्त्रिपरिषद्ले गर्ने कतिपय निर्णयहरू व्यक्ति र संस्थालाई हेरेर गर्ने गरिएको धेरै उदाहरण रहेका छन् । त्यसैले मन्त्रिपरिषद्ले गर्ने निर्णयहरू नीतिगत निर्णयमात्र हुनुपर्दछ । कुनै व्यक्ति र संस्थालाई हेरेर निर्णय गरिनु किमार्थ उचित हुन सक्दैन ।

दाहालको...

विकल्प बाध्यात्मक रहेको बताउँदै त्यसपछि पनि अनेक आशंका हुँदाहुँदै दोस्रो पटक फागुनमा माओवादीलाई उदारतापूर्वक सहयोग गरेको भएपनि माओवादीले धोका दिएपछि कांग्रेससँग सहकार्य गर्न परेको अध्यक्ष ओलीले आफ्नो प्रतिवेदनमा उल्लेख गरेका छन् ।

२०७९ पुस १० गते बनेको एमाले, माओवादी गठबन्धनलाई दुई महिनामै भत्किएको थियो । त्यसपछि बनेको कांग्रेस, माओवादी गठबन्धन २०८० फागुन २१ गते टुटेर फेरी एमाले माओवादी समिकरण बनेको थियो । एमाले-माओवादी कायमै रहेको बेला पुष्पकमल दाहालले राष्ट्रिय सहमतिको सरकारका नाममा सरकारमा सहभागि हुन कांग्रेसलाई गरेको प्रस्ताव बारे कांग्रेसकै नेताहरूले आफूलाई जानकारी गराएको अध्यक्ष ओलीले आफ्नो प्रतिवेदनमा उल्लेख गरेका छन् । कांग्रेसका नेताहरूले राष्ट्रिय सहमतिको सरकारका नाममा सरकारमा जान अस्वीकार गरेपछि पुष्पकमल दाहालको मनोविज्ञान, दाउपेच र कदमका बारेमा एमालेलाई कांग्रेसकै नेताहरूले जानकारी दिएको ओलीको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ ।

कांग्रेस-एमालेले गत असार १७ गते सत्ता सहकार्यको सहमति गरेका थिए । त्यही सहमति अनुसार ओली असार ३० गते प्रधानमन्त्री बनेका थिए । सत्ताबाट बाहिरिए लगत्तै माओवादी र रास्वपाका नेताहरूले आफूहरूले भ्रष्टाचारका ठुला ठुला फाइल खोल्न थालेपछि कांग्रेस र एमाले आत्तिएर कांग्रेस-एमाले रातारात मिल्न पुगेको आरोप लगाएका थिए । दाहाल सरकारले आफूलाई फाइदा पुग्नेगरी फाइल खोल्न र सत्तामा रहेका दलका नेताहरूलाई बचाउने खेलमा दाहाल सरकार लागि परेको थियो ।

सहकारी...

पैरवी गर्ने वकिलहरूले तत्कालिन प्रधानमन्त्री पुष्पकमल नै लामिछानेलाई सफाई दिएका हुनाले अहिलेको मुद्दा नै खारेज हुनुपर्ने बताएका हुनाले रविलाई बचाउने कार्यमा स्वयम् प्रधानमन्त्री नै लाग्नु भनेको हजारौं सहकारी पीडितलाई पिडा माथि पिडा थपिदिनु हो । दाहाल मौसम अनुसारको ट्युनिक लगाउन र बाजा बजाउन जान्ने मान्छे भएकाले उनी आफ्नो स्वार्थका लागि जे बोल्न र जे गर्न पनि पछि पर्दैनन भन्ने उदाहरण त रविलाई त्यसबेला सफाई दिनुले नै प्रमाणित गरेको छ । आफू सत्ताबाट बाहिरिनु परेपछि दाहाल अहिले पानी बेगरको माछाजस्तो भएर छटपट्टाउन थालेकाछन् । कतै ललिता निवास जग्गा प्रकरणमा संलग्न रहेका माधव नेपाल र बाबुराम भट्टराईलाई मुद्दा नचलाउने दाहाल नेतृत्वको सरकारको निर्णयलाई ओली सरकारले उल्टाइदिन्छ कि भने चिन्ताले गर्दा उनी प्रधानमन्त्री ओलीका विरूद्ध हात धोएर लागेका भएपनि कांग्रेसप्रति नरम रहेकाले अझै पनि दाहाल फेरी प्रधानमन्त्री बन्न पाइन्छ कि भन्दै कांग्रेसलाई फकाउने रणनीतिमा रहेको एक नेताले बताएका छन् ।

आफ्नै...

पत्र नै लेख्न लगाएका थिए भने वर्तमान प्रहरी महानिरीक्षक बसन्त बहादुर कुँवरलाई संसदको संघीय समितिमै बोलाएकोमा प्रहरी महानिरीक्षकले कहिँ कतै रविका विरूद्ध उजुरी नपरेको जानकारी संसदीय समितिलाई दिएका थिए । यी सबै कार्यहरू तत्कालिन प्रधानमन्त्री दाहाल र तत्कालिन गृहमन्त्री रवि लामिछानेले नै गर्न लगाएका थिए । दाहालको अस्थिर चरित्रले गर्दा पछिल्लो समयमा उनी आफैं यही कारणले गर्दा संकटमा पर्दै गएका छन् ।

दाहाल सत्ताबाट बाहिरिएपछि अब सत्तामा पुग्नका लागि रवि लामिछाने सभापति रहेको रास्वपालाई प्रयोग गर्न चाहिरहेका छन् । उनले माधव नेपालले नेतृत्व गरेको एकीकृत समाजवादी लगायत अन्य केही साना दलहरूको सहयोगमा पुन सत्तामा पुग्ने र २०८४ को निर्वाचनमा यिनै दलहरूसँग गठबन्धन गरेर ठुलो पार्टी बन्ने रणनीतिक उदेश्यका साथ अहिले ओली नेतृत्वको सरकारका विरद्ध आक्रोशपूर्ण अभिव्यक्ति दिँदै आएका छन् । आफूँ प्रधानमन्त्री रहेका बेला जनताको हितमा भन्दा आफ्नो सत्ता स्वार्थ र पार्टीगत स्वार्थका लागि अघि बढेका दाहाल अहिले पानी बेगरको माछा जस्तै भएका छन् । त्यो पनि आफ्नै कारणले ।

तत्कालिन...

यन्त्र गरिएको बताएका थिए, संसदीय विशेष छानविन समिति बनाउन तत्कालिन प्रधानमन्त्री दाहाल र रवि लामिछानेले नै माग गरेका हुनाले कांग्रेसले समेत त्यसलाई समर्थन गरेकाले संसदीय विशेष छानविन समिति गठन गरिएको थियो । संसदीय छानविन विशेष समितिले दिएको प्रतिवेदन सरकारले कार्यान्वयन गर्दा कसरी प्रतिशोध भयो भन्ने न्यायाधिशको प्रश्नमा बहस पैरवी गर्नेहरूले कुनै उत्तर नै दिएनन् ।

रवि लामिछाने विरूद्ध राज्यले बदनियत राखेको राजनीतिक प्रतिशोध लिन खोजेको आकर्षित नहुने कानुनका दफाहरू प्रयोग गरेको र हदम्याद काटेको मुद्दा दर्ता गरिएको लामिछानेका तर्फबाट बहस पैरवी गर्नेहरूले तर्क दिएका थिए । सहकारी ठगीमा हदम्याद नाघेर सहकारी ऐनको क्षेत्राधिकार बाहिर गएर लामिछानेमाथि मुद्दा दर्ता गरेको तर्क उनीहरूले गरेका थिए । वरिष्ठ अधिवक्ता सुरेन्द्र थापालाई न्यायाधिश नितिज राईले प्रश्न समेत सोधेका थिए । वरिष्ठ अधिवक्ता रमण श्रेष्ठले त न्यायाधिश राईलाई उक्साउँदै इतिहास रच्ने अवसर विरलै मिल्ने भन्दै लामिछानेलाई थुनामा पठाए अन्यथा हुने बताएका थिए ।

जुन जोगी...

नभएका र उनीहरू विभिन्न काण्डमा मुछिँदै गएकाले जनताले राजनीतिज्ञहरूलाई विश्वास गर्न सकिरहेका छैनन् । अहिलेको सही वास्तविकता भनेको यही हो । राज्य र प्रशासनसँग सम्बन्धित सामाजिक सिद्धान्त नै राजनीति हो । राजनीति गर्ने व्यक्ति उच्च चरित्रको हुनुपर्दछ । उसमा ज्ञानको भण्डार समेत हुनुपर्ने हुन्छ । किनकी राजनीतिज्ञले नै जनतालाई डोऱ्याउने भएकाले तिनै जनतालाई केन्द्र विन्दुमा राखेर काम गर्न सक्ने व्यक्ति नै असल राजनीतिज्ञ हुन सक्छ, राजनीतिज्ञ कहलिन्छ । तर पछिल्लो समयमा हामीकहाँ राजनीतिज्ञहरू नै जनताको नजरबाट गिर्दै गएका छन् । त्यसको एउटै कारण हो राजनीतिज्ञहरू विभिन्न काण्डमा मुछिनु । माथिल्लो पदमा पुगेपछि उनीहरू सुख सयलमा रमाउन थाल्नु र जनतासमक्ष गरेका बाचाहरू भुल्नु, यी सबै कारणहरूले गर्दा जनता विकल्प खोज्न बाध्य हुन सक्छन् ।

मुलुकका पुराना भनिएका दलहरू कांग्रेस-नेकपा एमाले र अलिक पछिको माओवादी केन्द्र यी तिनै पार्टीले सरकारको नेतृत्व गरिसकेका भएपनि पछिल्लो समयमा उनीहरूप्रति जनताको विश्वास क्रमस घट्दै गएकाले गर्दा रास्वपा सहितका अन्य पार्टीहरूको उदय भएको भएपनि नयाँ भनिएका रास्वपा सहितका अन्य दलका नेताहरू समेत विभिन्न काण्डमा मुछिएका र प्रहरी हिरासतमा पुगेका हुनाले जनताले भन्न थालेका छन्, 'जुन जोगी आएपनि कानै चिरेको' । माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल ३ पटक मुलुकको प्रधानमन्त्री रहिसकेका व्यक्ति भएपनि पछिल्लो समयमा उनी प्रधानमन्त्री केपी ओलीलाई खुइल्याउन लागि परेका हुनाले उनी सत्ता बाहेक अन्य केही देख्दैनन् भन्ने जनतामा परेको छ ।

प्राकृतिक विपत्मा १२ अर्ब ८६ करोड ६६ लाखबराबरको बिमा दाबी

काठमाडौं । गत असोजको १० गते पछिको अविरल वर्षापछिको बाढी र पहिरोबाट भएको क्षतिबाट रू. १२ अर्ब ८६ करोड ६६ लाख ८८ हजार तीन सय ३१ बराबरको बिमा दाबी भएको छ । नेपाल बिमा प्राधिकरणका अनुसार कुल तीन हजार छ सय ८६ वटा दाबीको आवेदन परेको छ । सोमध्ये हालसम्म एक हजार आठ सय नौ वटा दाबीको रू. एक अर्ब ७८ करोड ८१ लाख ३८ हजार एक सय ५४ बराबर भुक्तानी भएको छ ।

प्राधिकरणका अनुसार सम्पत्ति बिमामा एक हजार सात सय ७४ वटा दाबी परेको छ । नौ अर्ब २२ करोड २५ लाख ५६ हजार दुई सय २८ बराबरको दाबी सम्पत्ति बिमामा परेको छ ।

यस्तै, इन्जियिरिङ तथा ठेकेदार जोखिममा तीन सय २४ वटा दाबी परेको छ । त्यसमा रू. दुई अर्ब ८४ करोड १९ लाख २६ हजार पाँच सय ९२ बराबरको दाबी परेको प्राधिकरणले जनाएको छ । मोटर बिमा निजीतर्फ नौ सय ५४ वटा आवेदन परेको छ । त्यसमा ४१ करोड ५३ लाख ४४ हजारबराबरको दाबी रकम माग गरिएको छ ।

मोटर बिमा सार्वजनिकतर्फ तीन सय ९३ वटाको आवेदन परेको छ । त्यसमा २८ करोड ९९ लाख १६ हजारबराबरको दावी रकम माग भएको छ । सामुन्द्रिक बीमामा २३ वटा आवेदन परेको छ । त्यसमा रू. चार करोड चार लाख ९७ हजार बराबरको रकम माग भएको छ ।

पशुपन्छी बिमातर्फ ६० वटा आवेदन पर्दा रू. तीन करोड ८२ लाख ५५ हजार दुई सय ६७ बराबरको रकम माग भएको छ ।कृषि बाली बिमातर्फ एक सय ३७ वटा आवेदन पर्दा एक करोड पाँच लाख ९१ हजार छ सय ९५ बराबरको माग दाबी भएको छ । विविधतर्फ २१ वटा आवेदन पर्दा ७५ लाख ९९ हजार सात सय ६७ बराबरको माग दाबी भएको छ । प्राधिकरणका अनुसार कोशीमा दुई सय ६७ दाबी परेकामा एक सय ५८ वटाको भुक्तानी भएको छ ।

संसद्बाट...

ओली सरकारलाई असम्वैधानिक भनेका हुन् कि ?

दाहाल नेतृत्वको तत्कालिन सरकारलाई संसदले नै विघटन गरेर ओलीका नेतृत्वमा सरकार गठन गरेको हो । संसदीय परम्परा भएका विश्वका सबै मुलुकमा संसदले नै प्रधानमन्त्री बनाउने र प्रधानमन्त्रीलाई फाल्ने कार्य गर्ने गरेका हुनाले संसदबाट निमित्त सरकारलाई असम्वैधानिक भन्नु सत्ता मोह भन्न अरू केही हुन सक्दैन । सहकारी ठगी प्रकरणमा संसदीय छानविन समिति बनाएको र सो समितिमा कांग्रेस, एमाले, माओवादी, रास्वपा, राप्रपा लगायतका दलहरूका सांसदहरू सदस्य रहेको र सो समितिले सर्वसम्मत निर्णय गरी सहकारी ठगीमा संलग्न भएका भनिएका व्यक्तिहरूलाई कानुनी कारबाही गर्न सिफारिस गरेनुसार संसदले सर्वसम्मत ढँगले प्रतिवेदन पारित गर्दै सो प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्न सरकारलाई निर्देशन दिएकोले संसदको निर्देशनलाई ओली नेतृत्वको सरकारले कार्यान्वयन गरेकोमा प्रमुख विपक्षी दलले सरकारलाई धन्यवाद दिनुको सट्टा प्रतिशोध लिइयो भन्नु आफैंमा षड् यन्त्रमूलक रहेको छ । पुष्पकमल दाहाल प्रधानमन्त्री रहेका बेला सहकारी ठगीमा संलग्न रहेका भनिएका रवि लामिछानेलाई उन्मुक्ति दिने प्रयास दाहाल सरकारले गरेको प्रष्ट भएको छ । कांग्रेस एमाले मिलेर झण्डै दुई तिहाईको सरकार निर्माण गरेपछि अब आफूँ प्रधानमन्त्री बन्न नसक्ने अवस्था देखिएपछि दाहालमा छटपटी बढेको र सरकारमाथि नचाहिँदो आरोप लगाउँदै जनतालाई झुक्याउन लागि परेका भएपनि अब त्यो सम्भव देखिँदैन ।

सम्पदा बचाऔं, संस्कृति जोगाऔं

नेपाल प्राकृत्तिक सौन्दर्य र सांस्कृतिक विविधताको खानी हो, सांस्कृतिक सम्पदा हाम्रा अमुल्य सम्पत्ति तथा असली गहन हुन, जसले स्थनीय तथा राष्ट्रिय इतिहासको पहिचान दिनुका साथै राष्ट्रिय गौरवमा बृद्धि, खोज तथा अध्ययन अनुसन्धानमा सहयोग, पर्यटन प्रवर्द्धनमा बृद्धि साथै देशको चौतर्फी विकासमा समेत सहयोग पुऱ्याउछ ।

सम्पदा सम्पदा मात्र नभई यसमा हाम्रो संस्कृति पनि जोडिएका हुनाले यसलाई अतिक्रमण हुन नदिई, समय समयमा मर्मत तथा जिर्णेद्धार गरी यसको महत्व सम्बन्धमा युवा पुस्तालाई प्रेरित गरेर मात्र हामीले हाम्रा धरोहर, हाम्रा सम्पदा र हाम्रो स्वाभिमान बचाउन सक्छौं ।

सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षण कुनै एक पक्ष मात्र जिम्मेवार नभई हरेक नेपालीको साझा सम्पत्ति हो, यसको संरक्षण गर्नु पनि प्रत्येक नेपालीको साझा दायित्व हो ।

काठमाडौं महानगरपालिका
वडा नं. २८, बागबजार

वायु प्रदुषणको असर कम गरौं

- व्यक्तिगत सवारीको सट्टा ठूला र एकैपटकमा धेरैले प्रयोग गर्न मिल्ने सार्वजनिक सवारीको प्रयोग बढाऔं,
- डिजेल र पेट्रोलबाट चल्ने सवारी साधनको विकल्पमा विद्युतीय सवारी साधनको प्रयोग गरौं,
- आफुले प्रयोग गर्ने सवारी साधनको ईन्जिन राम्रोसँग मर्मत गरौं, नियमित प्रदुषण जाँच गरौं,
- उद्योग तथा कलकारखानामा प्रदुषण नियन्त्रण प्रविधिहरू प्रयोग गरौं,
- फोहोरमैलालाई जलाउने कार्य नगरौं, उचित व्यवस्थापन गरौं,
- कच्ची सडकहरू मर्मत तथा कालोपत्रे गरौं,
- वृक्षारोपण गरौं, बनजंगलको संरक्षण गरौं,
- वायु प्रदुषणको असर कम गर्न सहयोग गरौं । स्वस्थ वातावरण निर्माणमा योगदान पुऱ्याऔं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड

सम्पादक/प्रकाशक : देवेन्द्र चुडाल • कार्यालय : बुद्धनगर, काठमाडौं • फोन : ४७१०२९५, मो. : ९८४१२५४८८५ • इमेल : devendrachudal@gmail.com • मुद्रण : सुनगाभा प्रिन्टिङ प्रेस, बागबजार